

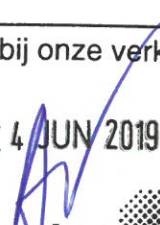
Stichting Vrije Scholen Rijnstreek

Jaarverslag 2018

Telefoon: 071-5219015
Website: www.vrijescholenrijnstreek.nl
E-mail: bestuur@vrijescholenrijnstreek.nl

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

Inhoudsopgave

	Pagina
Bestuursverslag	2
Jaarrekening	
Balans na resultaatbestemming per 31 december 2018	30
Staat van baten en lasten 2018	32
Kasstroomoverzicht 2018	33
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	34
Toelichting op de balans na resultaatbestemming per 31 december 2018	42
Overzicht geormerkte doelsubsidies OCW	46
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	47
Toelichting op de staat van baten en lasten 2018	48
(Voorstel) bestemming van het resultaat	52
Gebeurtenissen na balansdatum	53
Overzicht verbonden partijen	54
WNT-verantwoording 2018	55
Overige gegevens	57
Gegevens over de rechtspersoon	58
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	59

BESTUURSVERSLAG

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

VOORWOORD

Hierbij ontvangt u, ter afsluiting van het boekjaar 2018, het jaarverslag 2018 van de Stichting Vrije Scholen Rijnstreek. In dit jaarverslag is de jaarrekening 2018 opgenomen die bestaat uit de balans per 31 december 2018, de staat van baten en lasten over 2018 alsmede een toelichting op de balans en de rekening van baten en lasten.

In het jaarverslag wordt toelichting gegeven op de structuur van de organisatie, de belangrijkste activiteiten, het gevoerde financiële beleid gedurende het boekjaar en de stand van zaken op de balansdatum. Het bestuursverslag legt de relatie tussen beleidsplanning, uitvoering, bewaking en bijstelling van de financiële cijfers van 2018. Het bestuursverslag geeft daarnaast inzicht in de toekomstige financiële ontwikkelingen.

De jaarrekening 2018 van de Stichting Vrije Scholen Rijnstreek is opgesteld door Onderwijsbureau Hollands Midden te Leiden. Deze jaarrekening is gecontroleerd door accountantskantoor Astrium Accountants.

SAMENVATTING OVER HET AFGELOPEN JAAR (ONDERWIJSKUNDIG)

MISSIE EN VISIE VAN DE STICHTING

De Stichting Vrije Scholen Rijnstreek beheert drie vrijescholen voor primair onderwijs, waar onderwijs wordt gegeven aan kinderen van 4–12 jaar. De Stichting heeft ten doel het bewerkstelligen en bevorderen van de persoonlijke groei en ontwikkeling van de leerlingen op basis van de pedagogie van Rudolf Steiner en de daaronder gelegen sociale impuls (art. 2 stichtingsstatuten).

Nagestreefd wordt dat de drie scholen naar het oordeel van de Inspectie van het Onderwijs minimaal een voldoende kwaliteitsniveau hebben. De drie scholen willen zich profileren door het aanbieden van uitstekend vrijeschoolonderwijs. Daarmee wordt bedoeld dat de drie domeinen cognitieve ontwikkeling; sociaal-emotionele ontwikkeling en motorische vorming binnen het vrijeschool onderwijs in een goede balans en op professionele wijze en op uitstekend niveau worden aangeboden.

Het bestuur heeft in samenspraak met de verschillende medezeggenschapsraden het opgestelde strategisch plan 2012 in 2018 verder invulling gegeven. In dit plan zijn vijf speerpunten geformuleerd:

- Vergroten en herstellen van (zelf)vertrouwen;
- Verhogen van de onderwijskwaliteit;
- Groei van het aantal leerlingen;
- Beheer op orde;
- Innovatie van de organisatie en bestuurlijke transitie.

Door middel van ouderavonden en wekelijkse digitale nieuwsbrieven wordt in de scholen systematisch verantwoording afgelegd aan ouders en andere betrokkenen over de onderwijs- en organisatieontwikkelingen op school- en stichtingsniveau.

Onderwijskundig beleid

“De vraag is niet wat de mens moet kunnen en weten teneinde zich in de sociale orde te kunnen invoegen, maar wel wat er in aanleg in de mens aanwezig is en in hem ontwikkeld kan worden. Pas dan kan de opgroeiende generatie steeds opnieuw de maatschappij met nieuwe krachten verrijken”

Deze uitspraak van Rudolf Steiner, grondlegger van de Vrije Scholen, hanteren we als de missie van de drie scholen in de Stichting Vrije Scholen Rijnstreek (SVSR). Het vormt de basis onder het onderwijskundig beleid en de pedagogische en didactische praktijk van waaruit leerlingen worden begeleid.

De school stelt zich ten doel modern, kwalitatief hoogwaardig vrijeschoolonderwijs te bieden aan leerlingen waarin zij zich kunnen ontwikkelen en daarmee zichzelf en hun mogelijkheden goed leren kennen en hanteren. We willen dat doen in nauwe samenspraak met ouders en verzorgers.

Kernwaarden:

- ✓ Op onze scholen heerst een kunstzinnige en professionele cultuur.
- ✓ Op onze scholen hebben we oog voor de drie levensgebieden van een kind: zijn cognitieve, zijn sociaal-emotionele en zijn motorische kwaliteiten en behoeften.

- ✓ Ouders zijn onze onmisbare en belangrijkste partners bij de opvoeding en begeleiding van een kind.
- ✓ Wij hechten eraan dat iedereen in onze scholen zich veilig voelt
- ✓ Wij interesseren ons actief voor hedendaagse ontwikkelingen in het onderwijsveld en de maatschappij en werken loyaal collegiaal samen met externe partners

Samenwerkingsverbanden

De scholen van de stichting participeren (wettelijk) voor passend onderwijs in het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Rijnstreek, Vereniging Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs regio Leiden en het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Zoetermeer.

De bestuurder van de scholen heeft een zetel in het algemeen bestuur van de samenwerkingsverbanden.

Toelatingsbeleid

De binnen de drie scholen ingezette groei van leerlingen heeft in 2018 doorgezet. In Vuurvogel is voor de komende jaren voor verschillende leeftijdsgroepen een wachtlijst. Vanaf augustus 2017 wordt het aantal klassen in Mareland uitgebreid; per 1 augustus zijn er vijf kleutergroepen en een dubbele eerste klas.

In Ridderspoor worden voormalige combinatieklassen ten gevolge van de groei omgezet naar enkelvoudige groepen. In Ridderspoor is ook gedurende 2018 de zij-instroom, leerlingen ouder dan zes jaar gestegen.

Onderwijskwaliteit

Twee keer per jaar vindt er een toetsing met Cito-toetsen plaats en aan het eind van de schoolperiode in klas 6 wordt de IEP-eindtoets afgenomen. Met uitzondering van Ridderspoor waren de uitkomsten van de eindtoets boven de norm.

De uitkomsten van de tussentijdse Cito-toetsen vormen de basis voor de acties die in de groepsplannen, twee maal per jaar, en het jaarplan worden beschreven.

Mareland en Vuurvogel hebben een basisarrangement en Ridderspoor staat sinds december 2016 onder verscherpt toezicht. Het verbetertraject wordt met een verbeterplan gemonitord. Dit uitgebreide verbeterplan is met de Inspectie van het Onderwijs gedeeld. Kernachtig wordt in dit plan de maatregelen beschreven om tot een verbetering van de kwaliteit van onderwijs te komen met begeleiding van een externe onderwijskwaliteitsmedewerker middels training, begeleiding en professionalisering van de leerkrachten. De beoordeling in mei van dit jaar gaf aan dat er veel verbetering is gerealiseerd maar dit was naar het oordeel van de Inspectie van het Onderwijs nog onvoldoende aangezet. In juli 2019 vindt een herbeoordeling door de Inspectie van het Onderwijs plaats.

Opbrengstgericht werken en verbetertrajecten

Cyclisch en methodisch werken is nog steeds het belangrijkste doel binnen de stichting. Daarbij wordt voortdurend naar aansluiting gezocht bij de ontwikkelingen in het kader van Passend Onderwijs. Veel van de scholingen van leerkrachten vinden samen of in samenspraak met de samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs plaats.

Succesvol, herhaalbaar en continue goed vrijeschoolonderwijs bieden en de daarbij passende resultaten behalen is in alle drie de scholen het uitgangspunt voor studie, opleiding en professionalisering. Op stichtingsniveau is het beleid voor professionele begeleiding van (startende) leerkrachten vastgelegd. Iedere school kent daarbij een eigen

agenda passend bij de behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

schoolontwikkeling en het lokale team, en één keer per jaar vindt er in het voorjaar een gemeenschappelijke studiedag plaats voor alle collega's.

Aan de hand van de individuele, klassen- en schoolleeropbrengsten vinden analyses van de toetsresultaten plaats. Met de uitkomst van de analyse wordt een groepsplan voor de volgende periode ingezet en vindt bijstelling van onderwijskundig beleid plaats.

Binnen alle scholen is beleid ontwikkeld voor het voortdurend actualiseren en optimaliseren van het reken- en taalonderwijs, en het aanbieden van leerstof aan hoogintelligente kinderen. In teamvergaderingen worden de innovaties in de diverse leergebieden grondig besproken, toegelicht en afgestemd op de praktijk.

Leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte worden in zorgoverleggen besproken. Aan de bijeenkomsten wordt regelmatig, indien daar aanleiding toe is, ook door externe partijen zoals schoolmaatschappelijk werk, Jeugdzorg, GGD, etc. deelgenomen. Hiermee is directe toegang tot het zorgnetwerk geborgd.

MEDEZEGGENSCHAP

Het bestuur legt in het kader van de horizontale verantwoording verantwoording af aan de GMR en de schoollocaties aan de MR van de school.

De medezeggenschapsraad bestaat uit een gezamenlijke personeels- en oudergeleding (GMR) op stichtingsniveau en een personeelsgeleding en oudergeleding per locatie (MR). De medezeggenschapsraad heeft als taak om in tal van zaken het bevoegde gezag voorstellen te doen of advies dan wel instemming te geven over allerlei zaken die de stichting en scholen betreffen. De vergaderingen van de medezeggenschapsraden zijn in beginsel openbaar.

In Ridderspoor is in mei 2018 door verkiezingen een nieuwe MR gevormd. Ook in Mareland traden er veel mutaties op en is door tussentijdse verkiezing een gedeeltelijk nieuwe MR aangetreden.

Het was in 2018 bijzonder lastig om de GMR bemenst te krijgen en te houden. Er is voor gekozen om met een vertegenwoordiging vanuit de lokale MR-en een tweetal vergaderingen te houden die deels ook het tweejaarlijks overleg met het algemeen bestuur vormden.

In de eerste vergadering stond het bestuursverslag en jaarrekening 2017 centraal en in de tweede vergadering de begroting 2019, het financiële beleid 2019 en de financiële prognose voor 2018 centraal. De oorzaken van de negatieve exploitatie en de gevolgen daarvan voor de scholen zijn uitvoerig met het algemeen bestuur besproken.

Het gemeenschappelijk overleg tussen de MR-en wordt zeer gewaardeerd.

Met ondersteuning vanuit het project Versterking Medezeggenschap is de structuur en opzet van de medezeggenschap binnen de stichting geëvalueerd en zijn de reglementen daarop aangepast. Er is besloten een zelfstandige GMR te vormen die gekozen wordt vanuit de lokale MR-en. In 2019 heeft de verkiezing plaatsgevonden en in mei 2019 is de nieuwe GMR geïnstalleerd.

ALGEMEEN

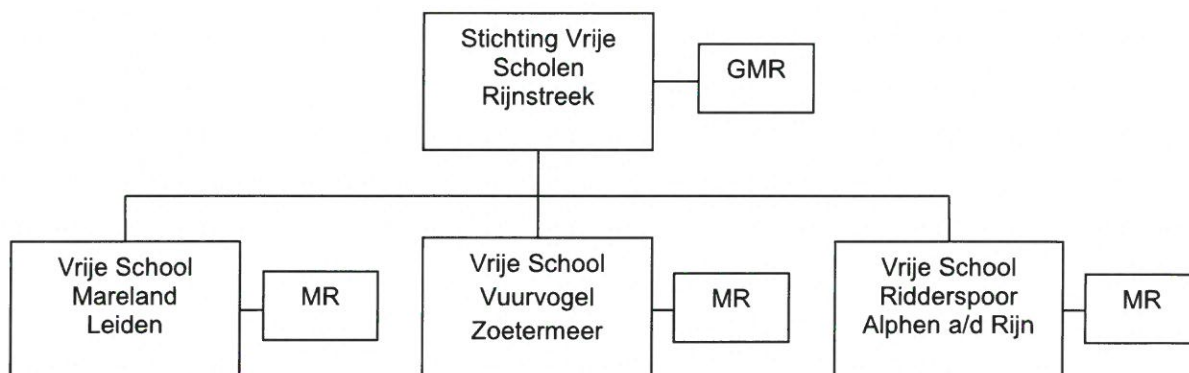
BESTUUR EN SCHOOL

De Stichting Vrije Scholen Rijnstreek is opgericht bij notariële akte van 18 oktober 2002. De statuten zijn op 18 juli 2014 aangepast aan de regelgeving inzake scheiding bestuur en toezicht en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 28095908. De Stichting verzorgt onderwijs aan leerlingen in het Primair Onderwijs. De Stichting is bij het Ministerie van OCW geregistreerd onder nummer 41359. Onder het bevoegd gezag vallen de volgende scholen:

- Vrije School Mareland, Maresingel 19, 2316 HA Leiden, brinnr. 06UT
- Vrije School Vuurvogel, Schansbos 5-6, 2716 GV Zoetermeer, brinnr 06MQ
- Vrije School Ridderspoor, Essenburg 24-26, 2402 KP Alphen a/d Rijn, brinnr. 08SE

De dagelijkse leiding van de organisatie ligt in handen van het dagelijks bestuur dat bestaat uit de heer W.M. Klapwijk. De heer Klapwijk is tevens schoolleider van locatie Vuurvogel te Zoetermeer. Op de locatie Ridderspoor te Alphen aan de Rijn is per 1 augustus 2018 een nieuwe schoolleider aangesteld.

Onderstaand de juridische structuur en organisatiestructuur:

In 2018 is onderzocht of aansluiting bij een grotere stichting op termijn mogelijk is. Dit heeft niet tot een concreet resultaat geleid. De verkenningen worden in 2019 voortgezet.

Meer informatie omtrent de Stichting is te vinden op de website www.vsrijnstreek.nl.

Binnen de stichting is een klachtenregeling die is gepubliceerd op de websites van de scholen. Daarnaast is er ook een Vertrouwenspersoon aan de stichting verbonden en is de stichting aangesloten bij de Landelijke Klachtencommissie van de VBS. In het jaar 2018 is de Vertrouwenspersoon slechts enkele malen telefonisch en een keer per email benaderd. Het betrof vragen om informatie die niet hebben geleid tot bemiddeling of andere acties van de vertrouwenspersoon'.

Er zijn in 2018 geen klachten bij Klachtencommissie ingediend.

Het algemeen bestuur is door een drietal ouders uit Ridderspoor in december 2018 gedagvaard met de eis om uitspraken gedaan in bestuursberichten te rectificeren. Deze rechtszaak loopt door in 2019.

LEERLINGEN

Op 1 oktober van enig jaar worden de leerlingen geteld ten behoeve van de bekostiging door het Ministerie van OCW. In het schooljaar 2017-2018 zaten op 1 oktober 2018 619 leerlingen op de scholen. Dat is een stijging van 6,9% van het leerlingaantal in vergelijking met de teldatum van 2017, toen er 579 leerlingen op de scholen zaten. Gedurende het boekjaar 2018 heeft de stichting groeibekostiging hiervoor ontvangen. De verwachting is dat de groei van leerlingenaantallen in het jaar 2019 zal doorzetten.

Leeftijd	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
4-7 jaar	274	242	235	218	235	235	249	259	292	307	332
8-12 jaar	316	320	289	253	249	214	257	252	269	272	287
Totaal	590	562	524	471	484	449	506	511	561	579	619

PERSONEEL

De personeelssterkte bedraagt per 31 december 2018 40,94 fte (39,65 fte in 2017). Van deze personeelssterkte is 1,6 fte directie (2,33 fte in 2017), 32,87 fte medewerkers onderwijzend personeel (32,07 in 2017) en 6,47 fte medewerkers onderwijs ondersteunend personeel (5,25 fte in 2017). In het licht van de leerlingen groei is dit een zeer beperkte formatiegroei ten opzichte van het jaar 2017 met 0,71 fte.

De inspanningen om de onderwijskwaliteit bij Ridderspoor naar een hoger niveau te brengen, tezamen met een hoog personeelsverloop met directiewisselingen hebben veel extra onverwachte externe personeelskosten met zich meegebracht. Ook is tijdelijk geïnvesteerd in ad interim leiding op de locaties Mareland en Ridderspoor om de leerlingengroei, onderwijsontwikkelingen en de relatie met ouders te verstevigen, extra tijdelijk inhuurkosten schoolleiding, interim bestuurder bij Ridderspoor en Mareland: € 173.000. De belangrijkste inspanning op personeelsgebied gaat in de huidige arbeidsmarkt uit naar de werving en behoud van nieuwe schoolleiding en nieuwe leerkrachten. Om kwalitatief goede medewerkers aan te nemen wordt het bestuur ondersteunt door een extern werving- en adviesbureau en worden assessments ingezet. De zoektocht in het zoeken en vinden van kwalitatief goede leerkrachten zal ook de komende jaren een uitdaging blijven waar veel tijd en aandacht van de zittende leiding zal vragen.

Onderstaand een overzicht van het gemiddelde ziekteverzuimpercentage, meldingsfrequentie en gemiddelde ziekteverzuimduur in dagen over het jaar 2018.

	2015	2016	2017	2018	Streefwaarde
Ziekmeldingsfrequentie	1,2	1,1	1,2	1,3	1,1
Ziekteverzuimpercentage	6,5%	5,9%	7,8%	6,8%	6,0%
Aantal medewerkers met verzuim	40	42	43	50	
Aantal medewerkers zonder verzuim	40	36	38	39	
Gem. ziekteverzuimduur in dgn.	22,7	17,7	20,0	16,3	

De inspanningen om het ziektenverzuim te reduceren door de inzet van casemanagement en de bedrijfsarts voor de ziekteverzuimbegeleiding; opvolging, dagelijkse begeleiding van de leidinggevende van de verzuimmeldingen heeft in 2018 tot een daling van het ziekteverzuim geleidt. Deze aanpak zal in het jaar 2019 worden voortgezet, waarbij de verwachting is dat ook het aantal langdurige zieken zal afnemen en het ziekteverzuimpercentage verder zal dalen.

HUISVESTING

De drie scholen van de stichting zijn gehuisvest in gebouwen van uiteenlopende bouwjaar en kwaliteit. In onderstaand overzicht wordt dit weergegeven.

School	Bouwjaar	Laatste renovatie	m2	Boekwaarde	Aantal les-lokalen	Bijzonderheden
Mareland	1909	1990	1.936	onbekend	14	Beeldbepalend pand
Ridderspoor	1979	1995	1.181	€ 296.153	8	Sterk verouderde installatie
Vuurvogel	2009	Nvt	1.097	onbekend	9	Energielabel A

De school Mareland heeft een eigen gymnastieklokaal. Dat wordt medegebruikt door andere scholen in Leiden. Verder is aan de school verbonden en erin gehuisvest peuterspeelzaal De Gouden Poort en BSO Het Rozenpoortje. In verband met de leerlingengroei zal in 2019 voor deze gebruikers andere huisvesting worden gevonden. Begin 2019 is een tijdelijke vergunning (voor vijf jaar) aangevraagd voor het plaatsen van een gebouw naast de school dat zowel door de peuterspeelzaal als door de BSO kan worden gebruikt.

Voor renovatie van het gebouw en installatie en uitbreiding i.v.m. leerlingengroei is een aanvraag ingediend bij de Gemeente Leiden. Een bedrag van 2.7 miljoen euro voor renovatie is toegezegd. Door de school is geraamd dat een bedrag van 3.6 miljoen euro, exclusief BTW nodig is.

Het gebouw van Ridderspoor heeft een hoog energieverbruik en de installatie is sterk verouderd. Binnen de gemeente Alphen is met hulp van een extern bureau een Integraal Huisvestingsplan opgesteld. In dit voorstel zou voor Ridderspoor binnen vijf jaar grondige renovatie dan wel nieuwbouw nodig zijn. De financiële paragraaf van het huisvestingsplan blijft nog onderwerp van gesprek in de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn.

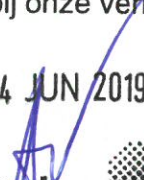

Vuurvogel is gehuisvest in een relatief nieuw gebouw met een laag energieverbruik. In 2018 heeft een noodzakelijke aanpassing plaatsgevonden in de verwarmingsinstallatie. De gemeente heeft het juridisch eigenaarschap van het gebouw in 2018 overgedragen aan de stichting.

Alle scholen zijn toegerust met zonnepanelen die in beginsel 80% van het elektriciteitsverbruik opwekken.

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

SAMENVATTING VAN DE JAARREKENING 2018

In dit hoofdstuk worden de balans en de staat van baten en lasten van de Stichting toegelicht. De cijfers zijn ontleend aan de jaarrekening 2018 zoals deze in dit verslag is opgenomen. In dit hoofdstuk zijn de bedragen afgerond op duizenden euro's.

ALGEMEEN

De Stichting heeft over 2018 een negatief exploitatieresultaat gerealiseerd van € 235.000. In 2017 bedroeg het resultaat € 102.000 positief. De baten stegen t.o.v. 2017 met € 327.000 tot € 3.530.000, een stijging van 10%. Van dit bedrag is € 145.000 (4%) ter compensatie voor cao-wijzigingen. Dit is te herleiden naar extra bekostiging door groei van het aantal leerlingen. De lasten stegen in 2018 t.o.v. 2017 daarentegen verder met € 664.000 (21%) tot € 3.765.000 voornamelijk door de tijdelijke inhuur van interim schoolleiding (Mareland, Ridderspoor), extra personele kosten, werving & opleidingskosten en naheffing vervangingsfonds (bonus/malus).

Op onderwijskundig gebied heeft de Inspectie van het Onderwijs de onderwijskwaliteit op locatie Ridderspoor als 'nu nog onvoldoende' gekwalificeerd. De inspanningen om de onderwijskwaliteit naar een hoger niveau te brengen, tezamen met een hoog personeelsverloop met directiewisselingen hebben veel extra onverwachte externe personeelskosten met zich meegebracht. Ook is geïnvesteerd in ad interim leiding op de locaties Mareland en Ridderspoor om de leerlingengroei, onderwijsontwikkelingen en de relatie met ouders te verstevigen.

Om de financiële onzekerheid gedurende het jaar 2018 continue te monitoren is het aantal reguliere control kwartaalrapportages inclusief liquiditeitsprognose naar een tweemaandelijks cyclus opgevoerd.

De financiële huishouding van de stichting is door dit negatieve resultaat onder druk komen te staan. In het financieel meerjarenbeleid en de meerjarenbegroting 2019-2022 zijn daarom corrigerende acties ingezet om weer gezond te worden en voldoende eigen vermogen op te bouwen zodat financiële tegenvallers in de toekomst kunnen worden opgevangen. Het investeren in onderwijsontwikkeling heeft daarin een hogere prioriteit dan het aanhouden van een substantieel groot eigen vermogen.

FINANCIËLE ANALYSE

Het negatieve exploitatieresultaat 2018 van € 235.000 is te herleiden naar een drietal extra incidentele kosten die zich in het jaar 2018 hebben voorgedaan, waaronder:

- externe inhuur schoolleiding, interim bestuurder bij Ridderspoor en Mareland: € 173.000;
- afrekening bonus malus regeling 2017 vervangingsfonds € 22.000;
- extra loonkosten vervanging eigen rekening zwangerschap; ouderschapsverlof € 46.000.

Zonder deze extra incidentele kosten had het exploitatieresultaat 2018 neutraal kunnen eindigen.

T/m april 2019 groeit de stichting Vrije Scholen Rijnstreek van 580 leerlingen (oktober 2018) naar 665 leerlingen (maart 2019), waarvoor extra niet begrote groeibekostiging wordt ontvangen. Het exploitatieresultaat t/m april 2019 geeft een tekort van € 25.000, waar een positief exploitatieresultaat van 42.000 is begroot. Het werkelijke saldo van liquiditeiten eind april 2019 is € 223.000 positief, waar € 247.000 t/m april is begroot.

Het verwachte positieve exploitatie resultaat t/m april heeft zich nog niet voorgedaan door onderwijskundige personele kostenoverschrijding bij Ridderspoor en Vuurvogel, extra externe inhuur personeel wegens personeelsverloop en extra juridische kosten. Tegenover deze tegenvallers staat de extra incidentele meevaller van groeibekostiging van € 62.000 die van mei t/m juli extra zal binnenkomen. Rekening houdend met de kostenoverschrijdingen en deze extra groeibekostiging wordt het verwachte exploitatieresultaat 2019 op 80.000 positief geprognosticeerd (132.000 begroot).

WERKDRUKMIDDELEN

Het proces om tot inzet en aanwending van de werkdrukmiddelen op de schoollocaties te komen is gestart bij het team door hen naar input en ideeën te vragen. Na overleg met de teams van de scholen is de aanwending van de werkdrukgelden ter instemming voorgelegd aan de PMR van de scholen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de besteding van deze gelden en aanwending van deze gelden.

Bestedingscategorie	Besteed bedrag in 2018	Eventuele toelichting
Personeel	37.526	Onderwijsassistentie en extra leerkrachtcapaciteit op schoollocaties
Materieel		
Professionalisering		
Overig		

De niet financiële maatregelen die genomen zijn om de werkdruk te verminderen zijn:

- Applicatiebeheerder(s) opleiden m.b.t. het leerlingvolgsysteem (geen extra kosten)
- Een (stille) werkruimte voor na school en tijdens werktijd.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

In de staat van baten en lasten zoals deze is opgenomen in de jaarrekening 2018 worden de baten en lasten vergeleken met de opgestelde begroting voor 2018 en met de baten en lasten over 2017.

Stichting Vrije Scholen Rijnstreek	Realisatie	Begroot	Realisatie
Verkorte resultatenrekening (x € 1.000)	2018	2018	2017
Ministerie OCW	3.241	2.945	2.914
Overige overheidsbijdragen	17	9	14
Overige baten	272	245	275
Totaal baten	3.530	3.199	3.203
Personele lasten	3.107	2.692	2.550
Afschrijvingen	48	46	33
Huisvestingslasten	257	223	244
Overige instellingslasten	352	247	274
Totaal lasten	3.765	3.208	3.101
Saldo baten en lasten	-235	-9	102
Financiële baten	0	0	0
Exploitatieresultaat	-235	-9	102

Het negatieve resultaat over 2018 ligt € 226.000 boven de begroting. Dit is te herleiden naar de extra tijdelijke externe inhuur van personeel, werving & opleidingskosten en naheffing vervangingsfonds (bonus/malus). Ten opzichte van 2017 verslechterde het resultaat met € 337.000. De mutaties t.o.v. de begroting 2018 en de exploitatie 2017 zijn in het onderstaande overzicht samengevat en worden nader toegelicht, waarbij v = voordeel en n = nadeel.

Mutaties	Expl 2018	In % van	Expl 2018	In % van
Baten en lasten 2018	Bgr 2018	bgr 2018	Expl 2017	expl 2017
Ministerie OCW	296 (v)	10%	327 (v)	11%
Overige overheidsbijdragen	8 (v)	89%	3 (v)	21%
Overige baten	27 (v)	11%	-3 (n)	-1%
Totaal baten	331 (v)	10%	327 (v)	10%
Personele lasten	415 (n)	15%	557 (n)	22%
Afschrijvingen	2 (n)	4%	15 (n)	45%
Huisvestingslasten	34 (n)	15%	13 (n)	5%
Overige instellingslasten	105 (n)	43%	78 (n)	28%
Doorbetalingen aan schoolbesturen	0	0%	0	0%
Totaal lasten	556 (n)	17%	663 (n)	21%
Financiële baten	0 (n)	0%	0 (n)	0%
Exploitatieresultaat	-226 (n)		-337 (n)	

BATEN

ALGEMEEN

De bekostiging van het onderwijs is in belangrijke mate gekoppeld aan het aantal en type leerlingen van de school. De teldatum voor het bepalen van het aantal bekostigde leerlingen is 1 oktober van het voorgaande jaar. In het primair onderwijs is de personele bekostiging gebaseerd op schooljaren.

In het primair onderwijs is de teldatum 1 oktober 2016 bepalend voor de bekostiging in het schooljaar 2017/2018 en is 1 oktober 2017 bepalend voor de bekostiging voor het schooljaar 2018/2019. Van het schooljaar 2017/2018 wordt 7/12 deel toegerekend aan het jaar 2018 en van het schooljaar 2018/2019 5/12 deel. Het aantal bekostigde leerlingen voor de Stichting bedroeg voor het schooljaar 2017/2018: 561 leerlingen en voor het schooljaar 2018/2019 579 leerlingen. Gedurende het jaar 2018 kwam de feitelijke instroom van nieuwe leerlingen voor het totaal van de Stichting boven de groeirempel (+3%, +13) uit. Daarvoor is extra groeibekostiging ontvangen.

MINISTERIE VAN OCW

De subsidie van OCW ligt € 296.000 (10%) boven het begrote bedrag. Deze stijging is grotendeels te herleiden naar de extra bekostiging door meer leerlingen, werkdrukverlagingsmiddelen m.i.v. het schooljaar 2018-2019 toegevoegd aan het personeels- en arbeidsmarktbeleid en een hogere bijdrage dan begroot vanuit het samenwerkingsverband.

OVERIGE OVERHEIDSBIJDRAGEN

De overige overheidsbijdragen vallen € 8.000 hoger uit dan begroot, maar liggen in de buurt van het realisatieniveau van 2017. Dit is te herleiden naar de financiële compensatie vanuit de gemeenten voor de verhuur van de gymzalen.

OVERIGE BATEN

De overige baten liggen € 27.000 boven de begroting 2018 waarvan € 11.000 herleidbaar naar een stijging in de ouderbijdrage, € 8.000 verhuur ruimte aan externe organisaties, € 8.000 detachering van personeel.

LASTEN

PERSENELE LASTEN

De personele lasten liggen € 415.000 boven de begroting en € 557.000 boven het realisatieniveau van 2017. De personele lasten bestaan uit de loonkosten van de medewerkers in dienst van de Stichting en de overige personele kosten zoals externe inhuur, scholing, werving en selectie, personeelsactiviteiten en verzuimbeheer. De personele lasten zijn boven de begroting 2017 gekomen door extra aanstellingen van onderwijzend personeel tot een bedrag van € 150.000, volledig gefinancierd uit de extra ontvangen lumpsumbekostiging 2018 als gevolg van de leerlingengroei. Daarnaast is extern tijdelijk extra schoolleiding ingehuurd tot een bedrag van € 176.000 ten opzichte van de begroting. Tot een bedrag van € 89.000 ten opzichte van de begroting is voor extra niet begrote scholingskosten, werving & selectiekosten en overige personele kosten (afrekening bonus/malus vervangingsfonds) uitgegeven.

AFSCHRIJVINGEN EN INVESTERINGEN

De afschrijvingen over 2018 liggen € 2.000 boven de begroting en zijn ten opzichte van het jaar 2017 gestegen met € 15.000. In 2018 is voor € 108.000 geïnvesteerd in voornamelijk meubilair, inventaris en overige materiële vaste activa (realisatie 2017: € 86.000). In de begroting 2018 was een investeringsbedrag materiële vaste activa van € 136.000 gereserveerd.

Het meerjaren investeringsbeleid zoals opgenomen in de meerjarenbegroting van de stichting is erop gericht om de activa die is afgeschreven en ook daadwerkelijk aan vervanging toe is, te vervangen. Daar waar extra groepen worden gestart zal geïnvesteerd worden in het outillieren van inventaris en leermiddelen voor de groepen voor het faciliteren van het onderwijsproces. Gezien de financiële situatie van de stichting wordt terughoudend en kritisch naar nieuwe investeringen gekeken en is daarin de noodzaak voor het onderwijs leidend. Onderstaand een overzicht van de investeringen zoals die nu in de meerjarenbegroting 2019-2022 voor onderwijsleerpakketten (OLP); ICT; Inventaris en overige materiële activa is opgenomen.

	2019	2020	2021	2022
ICT	€ 38.000	€ 14.000	€ 8.000	€ 7.000
Inventaris	€ 37.500	€ 6.000	€ 30.000	€ 29.000
OLP	€ 17.500	€ 15.000		€ 5.000
overige MVA	€ 6.500		€ 3.000	€ 3.500
Totaal	€ 99.500	€ 35.000	€ 41.000	€ 44.500

HUISVESTING

De huisvestingslasten van de school liggen € 34.000 boven de begroting 2018 en zijn ten opzichte van het jaar 2017 met € 13.000 gestegen. Dit is te herleiden naar extra klein onderhoud gebouwen en terreinen van € 20.000 en extra schoonmaakkosten € 14.000.

Het meerjarenonderhoudsplan van de stichting is na actualisatie kritisch geevalueerd in relatie tot de gesprekken die met de gemeenten zijn ingezet voor renovatie of nieuwbouw voor de locaties Mareland en Ridderspoor. Ook is in deze evaluatie de financiële huishouding van de stichting meegewogen, waarbij onderstaande werkzaamheden op het gebied van groot onderhoud aan de schoollocaties in het jaren 2019/2020 zeker uitgevoerd moeten worden.

Mareland

Binnen-sauswerk in drie lokalen n.a.v. lekkage	€ 5.000
Buitenschilderwerk bijwerken en goten bedrag	€ 8.062
Accu noodverlichting vervangen	€ 1.061
Riool vervangen i.v.m. lekkage hwa € 15.000 (reserveren indien nodig uitvoeren)	
Vervangen zand zandbak	€ 500

Vuurvogel

Accu's vervangen noodverlichting, brandmeldinstallatie, inbraakinstallatie	€ 2.203
Vervangen zand zandbak	€ 1.139
Buitenschilderwerk plekken bijwerken	€ 4.500
Binnen schilderwerk muren	€ 5.000

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

Ridderspoor	
Beperkt binnen-schilderwerk	€ 1.500
Buitenschilderwerk bijwerken	€ 7.500
Maatregelen rookpui 20 minuten opnemen	€ 5.000
CV ketel vervangen € 15.000 (reserveren indien nodig uitvoeren)	
Regelkast vervangen € 5.407 (reserveren indien nodig uitvoeren)	

OVERIGE INSTELLINGSLASTEN

De overige instellinglasten liggen € 105.000 boven de begroting en € 78.000 boven de exploitatie van 2017. Deze overschrijding is te herleiden naar € 13.000 extra kosten administratie en advies derden, extra kosten voor contributie besturenorganisaties € 13.000: onderwijsleerpakketen, beheer en kosten ICT € 25.000, accountant jaarrekening € 5.000 en activiteiten/excursies culturele vorming € 37.000 en overige lasten € 13.000.

BALANS

De financiële positie van de Stichting staat in onderstaande overzichten. De gegevens zijn ontleend aan de in de jaarrekening opgenomen balans.

Stichting Vrije Scholen Rijnstreek	Balans	Balans
Verkorte balans (x € 1.000)	31-12-18	31-12-17
Activa		
Materiële vaste activa	276	216
Financiële vaste activa	1	1
Vorderingen	203	177
Liquide middelen	71	329
Totaal	550	723
Passiva		
Eigen vermogen	-6	229
Voorzieningen	216	198
Schulden lang	0	0
Schulden kort	340	296
Totaal	550	723

Het balanstotaal daalt ten opzichte van 2018 met € 173.000. Deze daling laat zich als volgt samenvatten, waarbij a = afname en t = toename.

Mutaties	Toename (t) afname (a)	31-12-18 31-12-17
Materiële vaste activa	(t)	60
Financiële vaste activa	(t)	0
Vorderingen	(t)	26
Liquide middelen	(a)	-258
Totaal	(a)	-173
Eigen vermogen	(a)	-235
Voorzieningen	(t)	18
Schulden lang	(t)	0
Schulden kort	(t)	44
Totaal	(a)	-173

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De materiële vaste activa stijgen t.o.v. 31 december 2018 met € 60.000. Dit wordt veroorzaakt doordat de investeringen van € 108.000 de afschrijvingen van € 48.000 overstijgen.

VORDERINGEN

De vorderingen op debiteuren nemen toe met € 26.000. Dit is te herleiden naar stijging van de vorderingen op het ministerie OCW (bekostiging) en op de gemeenten.

LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen nemen af met € 258.000. Een verklaring voor deze daling is opgenomen in het in de jaarrekening 2018 opgenomen kasstroomoverzicht. Belangrijkste reden voor de daling van de liquide middelen is een negatief saldo op de operationele activiteiten met name door het negatieve exploitatieresultaat. Gezien de daling van de liquiditeiten wordt deze maandelijks gevolgd door het opstellen en actualiseren van een liquiditeitsprognose als onderdeel van het controlrapportage van de stichting.

EIGEN VERMOGEN

Het eigen vermogen van de Stichting daalt als gevolg van het exploitatietekort over 2018 met een bedrag van € 235.000 tot € 6.000 negatief.

VOORZIENINGEN

Er zijn voorzieningen gevormd voor groot onderhoud en personele voorzieningen voor jubilea van personeel. Aan de voorziening onderhoud is in 2018 een bedrag gedoteerd van € 65.000 en is € 46.000 door bestedingen onttrokken. De dotatie aan de voorziening onderhoud heeft tot doel de voorziening op het gewenste niveau te brengen om te kunnen voorzien in het groot onderhoud voor de komende 20 jaar. De voorziening onderhoud gebouwen bedraagt per 31 december 2018 € 197.000. Aan de voorziening voor jubilea is in 2018 geen bedrag gedoteerd. De voorziening jubilea bedraagt per 31 december 2018 € 19.000. Door de voorgaande mutaties stijgt de totale voorziening met € 18.000 ten opzichte van het jaar 2017.

SCHULDEN KORT

De kortlopende schulden nemen met € 44.000 toe. Deze stijging wordt veroorzaakt door een stijging van de nog af te dragen loonheffing en (pensioen)premies, een stijging van de vakantierechten en vooruit ontvangen gelden voor het jaar 2019.

KENGETALLEN PER BALANSDATUM

Aan de balans en rekening van baten en lasten zijn de volgende kengetallen ontleend, waarbij het bestuur de streefwaarden per kengetal heeft vastgesteld.

Kengetallen	Streef- waarde	Signalerings- waarde Inspectie	2018	2017
		Onderwijs		
Liquiditeitsratio	> 1,5	< 0,75	0,81	1,71
Solvabiliteitsratio (excl. voorzieningen)	> 0,3		-0,01	0,32
Solvabiliteitsratio (incl. voorzieningen)	> 0,4	< 0,30	0,38	0,59
Rentabiliteit	> 2,5%	< -10%	-6,63%	3,18%
Weerstandsvermogen	> 10%	< 5%	-0,17%	7,15%
Personele lasten/totale lasten	85%		82,55%	82,23%
Materiële lasten/totale lasten	15%		17,45%	17,77%

De voorgaande kengetallen zijn aanzienlijk verslechterd door het negatieve exploitatieresultaat 2018 van € 235.000, te herleiden naar een drietal extra incidentele kosten die zich in het jaar 2018 hebben voorgedaan, waaronder:

- externe inhuur schoolleiding, interim bestuurder bij Ridderspoor en Mareland: € 173.000;
- afrekening bonus malus regeling 2017 vervangingsfonds € 22.000;
- extra loonkosten vervanging eigen rekening zwangerschap; ouderschapsverlof € 46.000.

De maatregelen die zijn genomen om de kengetallen, exploitatieresultaat en liquiditeit te verbeteren zijn:

- De personele formatie en materiële kosten van de schoollocaties zijn kritisch beoordeeld, waardoor de afdracht van de schoollocaties aan bovenscholen zijn vergroot. Daarmee worden de reserves van de stichting aangevuld;
- De formatie van de tweede directeur bestuurder wordt niet meer herbezet;
- In 2019 is de inhuur van ad interim leiding op het Mareland gestopt om een financiële besparing te realiseren;
- De totale formatie schooldirectie wordt naar beneden bijgesteld;
- Er gaat gebruik gemaakt worden van schatkistbankieren;
- Als gevolg van de leerlingengroei zal extra ontvangen groeibekostiging zoveel mogelijk ingezet worden voor het verbeteren van de financiële positie van de stichting;
- Ten aanzien van huisvesting & onderhoud zullen de hoognodige uitgaven worden gedaan. Om de leerlingengroei op Mareland en Ridderspoor te blijven faciliteren worden gesprekken met de gemeente gevoerd over nieuwe herhuisvesting. Dat kan mogelijk de financiële druk op het meerjarenonderhoudsplan verlichten.

LIQUIDITEITSRATIO

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de Stichting op korte termijn aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit getal dient groter dan 1,5 te zijn. Het getal 0,81 geeft aan dat 0,81 keer kan worden voldaan aan de uitstaande kortlopende verplichtingen. De liquiditeitsratio is door een daling van de liquide middelen in 2018 onder de norm van 1,5 gekomen.

SOLVABILITEITSRATIO

Met solvabiliteit wordt aangegeven in hoeverre een organisatie de financiële verplichtingen aan verschaffers van vreemd vermogen kan nakomen met behulp van alle activa. Er is sprake van een goede solvabiliteit indien deze boven de 0,4 inclusief voorzieningen ligt. Voor het jaar 2018 is dit -0,01 en is deze ratio in 2018 onder de norm gedaald.

RENTABILITEIT

De rentabiliteit geeft de winstgevendheid van de organisatie aan uitgedrukt in een percentage van de totale baten. Er is sprake van een goede rentabiliteit als deze boven de nul licht. Voor het jaar 2018 is dit -6,65% en ligt onder de norm.

WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandvermogen geeft de mate aan waarin de organisatie in staat is om financiële tegenvallers met eigen middelen op te vangen. Het weerstandvermogen wordt uitgedrukt in een percentage van de totale reserves ten opzichte van de baten. De streefwaarde van het weerstandvermogen is > 10%. Voor het jaar 2018 is het weerstandvermogen -0,16% en ligt daarmee ruim onder deze norm.

Kengetallen (baten en lasten)	Realisatie 2018	Begroot 2018	Realisatie 2017
Personele lasten in % van totale lasten	82,5%	83,9%	82,2%
Verhouding rijksbijdrage / totale baten	91,8%	92,1%	91,0%
Resultaat in % van totale baten	-6,6%	-0,3%	3,2%

PERSENELE LASTEN IN % VAN TOTALE LASTEN

Dit is het aandeel van de personele lasten in de totale lasten. Het aandeel is in 2018 t.o.v. het voorgaande jaar licht gestegen tot 82,5%.

VERHOUDING RIJKSBIJDRAGE / TOTALE BATEN

Hieronder wordt het aandeel van de Rijksbaten in de totale baten aangegeven. Dit aandeel is t.o.v. 2017 licht gestegen tot 91,8%.

RESULTAAT IN % VAN TOTALE BATEN

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten. Deze is ten opzichte van het jaar 2017 gedaald tot -6,6%.

RESULTAATBESTEMMING

Het bestuur van de Stichting heeft besloten tot de volgende resultaatbestemming: het resultaat over 2018 van € 234.000 negatief wordt volledig ten laste van de algemene reserve gebracht. Dit besluit is als voorstel in de jaarrekening 2018 verwerkt.

TREASURY

De Stichting beheert de beschikbare overheidsmiddelen op zodanige wijze dat zowel de liquiditeit als de solvabiliteit voldoende zijn gewaarborgd. De Stichting maakt momenteel uitsluitend gebruik van een spaarrekening waarop overtollige middelen worden gezet tegen een zo gunstig mogelijke rente. Besluiten over wijzigingen in de treasurystrategie worden door het bestuur genomen.

Op 18 december 2018 is de regeling beleggen, belenen en derivaten met terugwerkende kracht vanaf 1 juli 2016 aangepast. In artikel 4, eerste lid, van de regeling stond dat leningen alleen aangetrokken mochten worden bij financiële ondernemingen, die aan bepaalde eisen voldoen. Hierdoor was het onrechtmatig om een lening te hebben van een maatschappelijke instantie of een lokale overheid (gemeenten e.d.), die is aangegaan na 1 juli 2016. Voor de eerder aangegane leningen bij deze instanties gold het overgangsrecht. In de nieuwe regeling is deze beperking geschrapt, waardoor instellingen niet meer alleen toegestaan zijn om leningen aan te gaan bij financiële instellingen. Het bestuur van de stichting conformeert zich aan deze gewijzigde wet- en regelgeving.

AANBESTEDINGSBELEID

In 2018 zijn er geen nieuwe contracten aangegaan, die zijn aanbesteed overeenkomstig de uitvoering van het aanbestedingsbeleid van de stichting.

UITKERINGEN NA ONTSLAG

Het uitstroombesleid van medewerkers in relatie tot uitkeringen na ontslag is erop gericht dit zoveel mogelijk te beperken door medewerkers te begeleiden van werk naar werk in lijn met de regeling ontslagbeleid zoals opgenomen in de CAO PO. In 2018 is er één ontslaguitkering betaald, zie hiervoor de WNT-verantwoording 2018.

CONTINUÏTEITSPARAGRAAF

Het doel van de continuïteitsparagraaf is iedere belanghebbende/ belangstellende kennis te laten nemen van de wijze waarop het bestuur omgaat met de financiële gevolgen van het gevoerde en te voeren beleid.

Het bestuur heeft geconstateerd dat de organisatie over het jaar 2018 een behoorlijke financiële tegenslag te verwerken had, waarvoor de in de afgelopen jaren opgebouwde reserves moesten worden ingezet. Het beleid is erop gericht om in een drietal jaren weer voldoende financiële reserves op te bouwen zodat adequaat op onverwachte situaties gereageerd kan worden en dit de komende jaren te bestendigen. Het beleid is tevens gericht op het verbeteren van de kwaliteit en diversiteit van het onderwijs, zonder dat dit tot een kostenverzwaring leidt.

De maatregelen die in de meerjarenbegroting 2019-2023 zijn genomen om de financiële en liquiditeitspositie te verbeteren zijn:

- In de meerjarenbegroting 2019-2023 is de afdracht van de schoollocaties aan bovenschools vergroot om de reserves van de stichting aan te vullen; De personele formatie en materiële kosten van de schoollocaties zijn daarop aangepast;
- De formatie van de tweede directeur bestuurder wordt niet meer herbezet;
- In 2019 is de inhuur van ad interim leiding op het Mareland ~~gestopt om een financiële besparing te realiseren;~~

- De totale formatie schooldirectie wordt naar beneden bijgesteld;
- Er gaat gebruik gemaakt worden van schatkistbankieren;
- Als gevolg van de leerlingengroei zal extra ontvangen groeibekostiging zoveel mogelijk ingezet worden voor het verbeteren van de financiële positie van de stichting;
- Ten aanzien van huisvesting & onderhoud zullen de hoognodige uitgaven worden gedaan. Om de leerlingengroei op Mareland en Ridderspoor te blijven faciliteren worden gesprekken met de gemeente gevoerd over nieuwe herhuisvesting. Dat kan mogelijk de financiële druk op het meerjarenonderhoudsplan verlichten.
- De inspectie van het Onderwijs zal goed op de hoogte worden gehouden van de voortgang van het verbetertraject.

De impact van de voorgaande besparingsmaatregelen is naar schatting € 132.000.

Ondanks voorgaande maatregelen staat het onderwijs aan de kinderen voorop en is het de doel dit ongestoord voort te laten gaan, waarbij de leerlingen en onderwijs niet belast worden met de diverse besparingsmaatregelen.

LEERLINGEN EN PERSONEEL

De verwachte ontwikkelingen ten aanzien van leerlingenaantallen en personele bezetting laten het volgende beeld zien.

Stichting Vrije Scholen Rijnstreek Ontwikkelingen leerlingenaantal	Realisatie 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Leerlingen per teldatum 1 oktober	619	652	692	733	768
	619	652	692	733	768

Stichting Vrije Scholen Rijnstreek Ontwikkelingen personele bezetting in fte per 31 december	Realisatie 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Directie en management	1,6	3,0	3,1	3,0	2,8
Onderwijzend personeel	32,9	33,5	35,0	36,8	39,8
Onderwijsondersteunend personeel	6,5	5,7	5,7	6,6	6,8
Totaal personele bezetting	40,9	42,3	43,9	46,4	49,3

MEERJARENBEGROTING EN MEERJARENBALANS

Door de Stichting is voor de jaren 2019-2023 een vernieuwde versie van de meerjarenraming opgesteld. Hierbij is uitgegaan van een stijging in het aantal leerlingen en een stijging van het personeelsbestand.

Onderstaand de meerjarenresultatenrekening en -balans waarin rekening is gehouden met de voorgaande exploitatiebegrotingen.

Stichting Vrije Scholen Rijnstreek Resultatenrekening (x € 1.000)	Realisatie 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Ministerie OCW	3.241	3.401	3.545	3.741	3.954
Overige overheidsbijdragen	17	15	15	15	15
Overige baten	272	241	235	235	227
Totaal baten	3.530	3.656	3.794	3.990	4.196
Personele lasten	3.107	2.951	3.083	3.245	3.442
Afschrijvingen	48	65	68	62	55
Huisvestingslasten	257	238	240	241	239
Overige instellingslasten	352	271	272	272	272
Totaal lasten	3.765	3.525	3.664	3.820	4.009
Saldo baten en lasten	-234	132	131	170	186
Financiële baten	0	0	0	0	0
Financiële lasten	0	0	0	0	0
Exploitatieresultaat	-235	132	131	170	186

Stichting Vrije Scholen Rijnstreek Verkorte balans (x € 1.000)	Balans 31-12-17	Balans 31-12-18	Balans 31-12-19	Balans 31-12-20	Balans 31-12-21	Balans 31-12-22
Activa						
Materiële vaste activa	276	311	343	381	426	471
Financiële vaste activa	1	1	1	1	1	1
Vorderingen	203	200	200	200	200	200
Liquide middelen	71	181	281	414	557	700
	550	693	825	996	1.184	1.372
Passiva						
Eigen vermogen	-6	126	258	429	617	805
Voorzieningen	216	217	217	217	217	217
Schulden lang	0	0	0	0	0	0
Schulden kort	340	350	350	350	350	350
	550	693	825	996	1.184	1.372

Op basis van de bovenstaande meerjarige resultatenrekening en -balans kunnen de onderstaande kengetallen worden berekend.

Kengetallen (baten en lasten)	Realisatie 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Personele lasten in % van totale lasten	82,5%	83,7%	84,2%	84,9%	85,9%
Verhouding rijksbijdrage / totale baten	91,8%	93,0%	93,4%	93,7%	94,2%
Resultaat in % van totale baten	-6,7%	3,6%	3,5%	4,3%	4,5%

Stichting Vrije Scholen Rijnstreek Kengetallen	Realisatie 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	Begroot 2022
Liquiditeitsratio	0,81	1,09	1,37	1,75	2,16
Solvabiliteitsratio (excl. voorzieningen)	-0,01	0,18	0,31	0,43	0,52
Solvabiliteitsratio (incl. voorzieningen)	0,38	0,49	0,58	0,65	0,70
Kapitalisatiefactor (balanstot.excl.gebouwen/totale baten)	13,5%	17,9%	20,8%	24,2%	27,5%

In het meerjarenperspectief is zichtbaar dat het meerjarige financiële beleid van het bestuur, waarbij een rentabiliteit van 3,5% tot 4,5% wordt nagestreefd de komende jaren zijn vruchten gaat afwerpen. Het verbeteren van de exploitatie-, balans- en liquiditeitspositie is speerpunt van beleid waarbij tevens de kwaliteit van onderwijs gehandhaafd en waar nodig en mogelijk verbeterd zal worden.

T/m april 2019 groeit de stichting Vrije Scholen Rijnstreek van 580 leerlingen (oktober 2018) naar 665 leerlingen (maart 2019), waarvoor extra niet begrote groeibekostiging wordt ontvangen. Het exploitatieresultaat t/m april 2019 geeft een tekort van € 25.000, waar een positief exploitatie-resultaat van 42.000 is begroot. Het werkelijke saldo van liquiditeiten eind april 2019 is € 223.000 positief, waar € 247.000 t/m april is begroot.

Het verwachte positieve exploitatie resultaat t/m april heeft zich nog niet voorgedaan door onderwijskundige personele kostenoverschrijding bij Ridderspoor en Vuurvogel, extra externe inhuur personeel wegens personeelsverloop en extra juridische kosten. Tegenover deze tegenvallers staat de extra incidentele meevaller van groeibekostiging van € 62.000 die van mei t/m juli extra zal binnenkomen. Rekening houdend met de kostenoverschrijdingen en deze extra groeibekostiging wordt het verwachte exploitatieresultaat 2019 op 80.000 positief geprognosticeerd (132.000 begroot).

B1 PLANNING EN CONTROL

In periodieke controlrapportages, die met de verschillende geledingen van de Stichting worden gedeeld en besproken en door het online managementinformatiesysteem van het administratiekantoor wordt de besteding van ter beschikking gestelde financiële middelen verantwoord en inzicht gegeven hoe de werkelijke besteding van financiële middelen zich verhoudt tot de geformuleerde doelen en beleidsvoornemens in de begroting. Ook worden de personele bezetting, het ziekteverzuim en andere personele zaken online gevolgd. Het bestuur van de school heeft hierdoor goed zicht op de situatie en kan eventuele bijzonderheden tijdig signaleren. In het jaar 2018 is de rapportagecyclus geïntensiveerd als gevolg van de tegenvallende resultaten.

B2 RISICO'S EN RISICOBEBEERSING

Om financiële risico's van begrotingsoverschrijdingen zoveel mogelijk uit te sluiten wordt een strakke planning & controlcyclus gehanteerd. Dit houdt in dat er maandelijks rapportages zijn over uitgaven, inclusief een analyse van mogelijke onder- en of overschrijdingen in de verschillende budgetten. Financiële meevallers (zoals extra inkomsten door groeitellingen) worden toegevoegd aan de algemene reserve of alleen met toestemming van het bestuur in het zelfde jaar besteed. Tegenvallers worden ook besproken en indien nodig gecompenseerd door op andere uitgaven te besparen, dan wel het verlies ten laste te laten komen van het eindresultaat. Alle uitgaven die buiten begroting worden gedaan behoeven vooraf toestemming van het bestuur. Tenslotte zijn er duidelijke regels binnen de stichting over de declaraties van personeel en eventueel ouders.

Een uitgebreid overzicht van de risico's en beheersingsmaatregelen wordt jaarlijks geactualiseerd. De belangrijkste risico's en onzekerheden zijn:

- Onvoldoende onderwijskwaliteit in relatie tot hoge verloop en verzuim personeel in Ridderspoor. De maatregel om dit risico te beheersen is het opgestelde plan van aanpak in 2019 uitvoeren zoals dat met de Inspectie van het onderwijs is gedeeld.
- Huisvesting toekomstige leerlingen in een groeiende Mareland school en intrekken IHP 2019-2023 Gemeente Leiden. De maatregel om dit risico te beheersen is het overleg met de wethouder en beleids ambtenaren opstarten en verder intensiveren.
- Liquiditeiten. De maatregel die genomen is om dit risico te beheersen is het schatkistbankieren aanvragen en kritisch volgen van het uitgavenpatroon en het creëren van exploitatieoverschotten om de reserves aan te vullen.
- Door het relatief kleine stichting onvoldoende staf als bestuurlijke ondersteuning. De maatregel die genomen is om dit risico te beheersen is het inhuren van kwalitatieve ondersteuning vanuit het administratie kantoor en zoeken van samenwerkingpartners voor het inhuren van deze bestuurlijke ondersteuning.

B.3 VERSLAG VAN HET ALGEMEEN BESTUUR/ INTERNE TOEZICHTHOUDER

Algemeen

Het bestuur van de Stichting wordt gevormd door het algemeen bestuur dat bestaat uit het dagelijks bestuur en het toezichthoudende deel van het bestuur. De dagelijks bestuurder is tevens directeur van Vrijeschool Vuurvogel. De dagelijks bestuurder (directeur-bestuurder) heeft een arbeidsovereenkomst bij de Stichting. De taken en verantwoordelijkheden van het bestuur zijn in het bestuursreglement en het toezichtkader vastgelegd.

Functioneren van het algemeen bestuur

Het algemeen bestuur kwam acht maal in reguliere vergadering samen. Tussendoor had de voorzitter van het bestuur regelmatig overleg met het dagelijks bestuur. Het algemeen bestuur heeft twee maal overleg gevoerd met de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

In 2018 waren de belangrijkste aandachtspunten:

- Kwaliteitszorg
- Financieel beleid
- Toezichtkader algemeen bestuur
- Audit onderwijskwaliteit op de scholen
- Afwezigheid en vervanging van een van de twee directeur-bestuurders
- Vacature directie Vrijeschool Ridderspoor
- Vacature directie Vrijeschool Mareland
- Onderwijskwaliteit Vrije School Ridderspoor
- Onrust op Vrije School Ridderspoor (mediation, inschakelen interim bestuurslid)
- Werving van lid algemeen bestuur
- Oriëntatie op intensievere samenwerking met vrijeschoolbesturen in de regio.
- Toekomst kinderdagverblijf Sterrenspoor
- Huisvesting Vrijeschool Mareland
- Zelfevaluatie bestuurlijk functioneren
- Koers en ambitie Stichting Vrijescholen Rijnstreek

In het najaar van 2017 is een conflict ontstaan tussen een aantal bezorgde ouders van Vrije School Ridderspoor en het algemeen bestuur. In 2018 is er een mediation-traject geweest en is vervolgens een interim bestuurslid ingeschakeld om de communicatie(lijnen) te herstellen. Dat heeft deels geholpen. Een drietal ouders echter heeft in december 2018 alle bestuursleden en het stichtingsbestuur als geheel gedagvaard met een eis tot rectificatie. Dit juridisch traject heeft zich in het eerste halfjaar 2019 voorgezet en is onder de rechter.

Op 24 september 2018 heeft de Raad van Toezicht Astrium als onafhankelijk extern accountant aangesteld. Op 17 december 2018 heeft de Raad van Toezicht de WNT complexiteiten met bezoldigingsmaximum goedgekeurd.

Samenstelling van het algemeen bestuur

In 2018 was het algemeen bestuur als volgt samengesteld.

	Functie	Benoemd	Aftredend
W.S. de Koning	Dagelijks bestuurder	1-1-2015	4-7-2018
W.M. Klapwijk	Dagelijks bestuurder (penningmeester)	1-1-2015	n.v.t.
B. Crouwers	Toezichthoudend bestuurder	26-6-2018 (1 ^e termijn)	26-6-2022
A.W.M. de Koning	Toezichthoudend bestuurder (kwaliteit)	1-2-2016 (2 ^e termijn)	1-2-2020
W.J.M. van Leeuwen	Toezichthoudend bestuurder (financiën)	1-1-2015 (2 ^e termijn)	1-1-2019
F.L. Ebskamp	Toezichthoudend bestuurder (voorzitter)	1-3-2015 (1 ^e termijn)	1-3-2019

Hoofdfuncties van de toezichthoudende leden

B. Crouwers	Zelfstandig coach en hypnotherapeut
A.W.M. de Koning	Strategisch Adviseur Digitalisering Ministerie van Justitie en Veiligheid
W.J.M. van Leeuwen	International Credit Manager Wolters Kluwer
F.L. Ebskamp	Bestuurder Stichting Vrije School Noord en Oost Nederland

Het toezichthoudend deel van het bestuur treedt op als werkgever van het uitvoerend deel van het bestuur bij benoeming, ontslag en de vaststelling van de beloning.

Het algemeen bestuur heeft afscheid genomen van WB van Leeuwen die gedurende lange tijd, ruim acht jaren, een dragende kracht was in het bestuur van de stichting. Vanwege persoonlijke omstandigheden heeft Willem de Koning zijn functie neergelegd. Wim Klapwijk is nu de enige bestuurder.

Op grond van het overzicht van (neven)functies van de toezichthoudende bestuursleden is geen belangenconflict gebleken met het lidmaatschap van het algemeen bestuur. De WNT norm, berekend op basis van complexiteiten is op 17 december 2018 goedgekeurd.

Bezoldiging

Toezichthoudende bestuursleden kunnen een vergoeding ontvangen van €150 per vergadering (voorzitter €175) met een maximum van acht vergaderingen. WB van Leeuwen en Daan de Koning hebben geen aanspraak gemaakt op deze vergoeding.

Jaarrekening en begroting

Het algemeen bestuur heeft de door het dagelijks bestuur opgestelde begroting 2018 goedgekeurd. Het algemeen bestuur heeft het jaarverslag en de jaarrekening over 2017 in het jaar 2018 goedgekeurd. Het bestuur heeft ook kennisgenomen van de aanbevelingen van de accountant en met het dagelijks bestuur afgesproken dat de aanbevelingen zullen worden opgevolgd. Door grote incidentele tegenvallers heeft de stichting in 2018 moeten interen op de liquiditeitspositie, waardoor deze is verslechterd. Het negatieve resultaat 2018 is ten laste van het eigen vermogen gebracht.

Rechtmatigheid en doelmatigheid

Het algemeen bestuur is op grond van de door haar opgehaalde en aan haar verstrekt informatie van mening dat er sprake is van rechtmatige verwerving en rechtmatige en doelmatige besteding van middelen.

Het algemeen bestuur dankt alle medewerkers, die in het afgelopen jaar de kinderen van Vuurvogel, Ridderspoor en Mareland hebben begeleid in hun ontwikkeling.

Leiden, 24 juni 2019

De toezichthoudende leden van het algemeen bestuur

Bea Crouwers

Daan de Koning

Frans Ebskamp

Dagelijks bestuurder

Wim Klapwijk

JAARREKENING

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

Balans na resultaatbestemming per 31 december 2018

1	Activa	31 december 2018	31 december 2017
		€	€
1.1.2	<u>Materiële vaste activa</u>		
1.1.2.1	Gebouwen en verbouwingen	73.056	80.745
1.1.2.3	Inventaris en apparatuur	143.101	118.233
1.1.2.4	Overige materiële vaste activa	59.758	16.913
		275.915	215.891
1.1.3	<u>Financiële vaste activa</u>		
1.1.3.7	Effecten	660	660
		660	660
1.2.2	<u>Vorderingen</u>		
1.2.2.2	Ministerie van OCW	173.574	155.270
1.2.2.3	Gemeenten	7.627	4.384
1.2.2.10	Overige vorderingen	2.421	6.474
1.2.2.15	Overlopende activa	19.060	10.832
		202.682	176.960
1.2.4	<u>Liquide middelen</u>		
1.2.4.2	Banken	70.928	329.449
		70.928	329.449
	Totaal Activa	550.185	722.960

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium

 onderwijsaccountants b.v.

Balans na resultaatbestemming per 31 december 2018

2	Passiva	31 december 2018	31 december 2017
		€	€
2.1	<u>Eigen vermogen</u>		
2.1.1.1	Algemene reserve	<u>-5.575</u>	<u>229.188</u>
		-5.575	229.188
2.2	<u>Voorzieningen</u>		
2.2.1	Personeelsvoorzieningen	19.099	19.138
2.2.3	Voorziening groot onderhoud	<u>196.583</u>	<u>178.572</u>
		215.682	197.710
2.4	<u>Kortlopende schulden</u>		
2.4.6	Gemeenten	0	417
2.4.8	Crediteuren	46.204	25.179
2.4.9.1	Loonheffing	100.726	101.401
2.4.10	Pensioenpremies	30.310	30.271
2.4.12	Overige kortlopende schulden	21.720	14.464
2.4.19	Overlopende passiva	<u>141.118</u>	<u>124.330</u>
		340.078	296.062
Totaal Passiva		<u><u>550.185</u></u>	<u><u>722.960</u></u>

Staat van baten en lasten 2018

	Realisatie 2018 In €	Begroting 2018 In €	Realisatie 2017 In €
3 <u>Baten</u>			
3.1 Rijksbijdragen OCW	3.241.016	2.944.678	2.914.632
3.2 Overige overheidsbijdragen en subsidies	16.774	9.000	13.741
3.5 Overige baten	272.238	245.087	274.932
Totaal Baten	3.530.028	3.198.765	3.203.305
4 <u>Lasten</u>			
4.1 Personele lasten	3.107.370	2.692.354	2.550.012
4.2 Afschrijvingen	48.367	46.055	33.116
4.3 Huisvestingslasten	257.176	222.700	243.833
4.4 Overige instellingslasten	351.895	247.471	274.480
Totaal Lasten	3.764.808	3.208.580	3.101.441
Saldo baten en lasten	-234.780	-9.815	101.864
5 <u>Financiële baten en lasten</u>			
5.1 Financiële baten	17	200	17
Saldo financiële baten en lasten	17	200	17
<u>Exploitatieresultaat</u>	<u>-234.763</u>	<u>-9.615</u>	<u>101.881</u>

Kasstroomoverzicht 2018

	2018	2017
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo baten en lasten	-234.780	101.864
Afschrijvingen	48.367	33.116
Mutaties werkkapitaal		
- Voorraden	0	0
- Vorderingen	-25.722	-8.444
- Effecten		
- Kortlopende schulden	44.016	56.917
Mutaties voorzieningen	17.972	6.131
	-150.147	189.584
Ontvangen interest	17	17
Betaalde interest	0	0
	17	17
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
(Des)investerings materiële vaste activa	-108.391	-85.640
(Des)investerings financiële vaste activa	0	0
	-108.391	-85.640
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Mutatie kredietinstellingen	0	0
Mutatie overige langlopende schulden	0	0
	0	0
Mutatie liquide middelen	-258.521	103.961
Beginstand liquide middelen	329.449	225.488
Mutatie liquide middelen	-258.521	103.961
Eindstand liquide middelen	<u>70.928</u>	<u>329.449</u>

Medio juni 2019 is de stand van de liquide middelen € 140.000

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Activiteiten

Stichting Vrije Scholen Rijnstreek verzorgt onderwijs aan de bij de scholen ingeschreven leerlingen.

ALGEMEEN

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. De in de jaarrekening opgenomen bedragen zijn in hele euro's.

Continuïteit maatregelen en onzekerheid

De jaarrekening is opgesteld, uitgaande van de continuïteitsveronderstelling met inachtneming van de bepalingen opgenomen in de Ministeriële Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de bepalingen van Boek 2 titel 9 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving waaronder Richtlijn 660 Onderwijsinstellingen. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

In 2018 is hard gewerkt aan het verbeteren van de onderwijskwaliteit, nadat op basis van onderzoek de onderwijskwaliteit binnen locatie Ridderspoor door de Inspectie van het Onderwijs als onvoldoende is gekwalificeerd.

De inspanningen om de onderwijskwaliteit naar een hoger niveau te brengen, tezamen met een hoog personeelsverloop met directiewisselingen hebben veel extra onverwachte externe personeelskosten met zich meegebracht. Noodgedwongen is geïnvesteerd in kostbare in ad interim leiding op de locaties Mareland en Ridderspoor om de leerlingengroei, onderwijsontwikkelingen en de relatie met ouders te verstevigen.

Om de financiële ontwikkelingen onzekerheid gedurende het jaar 2018 en verder continue te monitoren is het aantal reguliere control kwartaalrapportages inclusief liquiditeitsprognose naar een tweemaandelijks cyclus opgevoerd. Dit geeft de directie en het intern toezichthoudend orgaan de mogelijkheid om de financiële performance te volgen en waar nodig met maatregelen bij te sturen.

In 2019 zijn de nodige maatregelen genomen om de financiële positie en resultaten op orde te brengen waaronder:

- In de meerjarenbegroting 2019-2023 is de personele en materiële kosten van de schoollocaties kritisch beoordeeld en vervolgens realistisch begroot, waarin de verwachte leerlingengroei voor de komende jaren is meegenomen. Hierdoor is het mogelijk geworden de afdracht van de schoollocaties aan bovenscholen te vergroten om zo de reserves van de stichting aan te vullen;
- De formatie van de tweede directeur bestuurder wordt niet meer herbezet. M.i.v. 2019 is het bestuur teruggebracht tot één directeur-bestuurder;
- In 2019 is de inhuur van ad interim directeur leiding op het Mareland gestopt om een financiële besparing te realiseren;
- Er is besloten om de formatie schooldirecteuren naar beneden bij te stellen
- M.i.v. 2019 gaat gebruik gemaakt worden van schatkistbankieren. Hierdoor heeft de stichting de mogelijkheid om bij de bank voor € 250.000 negatief te staan, dit versterkt de liquiditeitspositie;

- Ten aanzien van huisvesting & onderhoud zullen de hoognodige uitgaven worden gedaan. Om de leerlingengroei op Mareland en Ridderspoor te blijven faciliteren worden gesprekken met de gemeente gevoerd over nieuwe herhuisvesting. Dat kan mogelijk de financiële druk op het meerjarenonderhoudsplan verlichten. Totdat er meer duidelijkheid is met de gemeente over herhuisvesting zullen de deze kosten zoveel mogelijk worden beperkt.
- De inspectie van het Onderwijs zal goed op de hoogte worden gehouden van de voortgang van het verbetertraject.

De slechte financiële resultaten van het jaar 2018 zijn veroorzaakt door een eenmalig effect (extra inhuur, interim directeur, 2e bestuurder). In 2019 zijn deze incidentele oorzaken weggenomen en is tot een sluitende meerjarenbegroting gekomen. Het onderwijs aan de kinderen blijft daarin voorop staan en is het de doel dit ongestoord voort te laten gaan.

T/m april 2019 groeit de stichting Vrije Scholen Rijnstreek van 580 leerlingen (oktober 2018) naar 665 leerlingen (maart 2019), waarvoor extra niet begrote groeibekostiging wordt ontvangen. Het exploitatieresultaat t/m april 2019 geeft een tekort van € 25.000, waar een positief exploitatieresultaat van 42.000 is begroot. Het werkelijke saldo van liquiditeiten eind april 2019 is € 223.000 positief, waar € 247.000 t/m april is begroot.

Het verwachte positieve exploitatie resultaat t/m april heeft zich nog niet voorgedaan door onderwijskundige personele kostenoverschrijding bij Ridderspoor en Vuurvogel, extra externe inhuur personeel wegens personeelsverloop en extra juridische kosten. Tegenover deze tegenvallers staat de extra incidentele meevaller van groeibekostiging van € 62.000 die van mei t/m juli extra zal binnenkomen. Rekening houdend met de kostenoverschrijdingen en deze extra groeibekostiging wordt het verwachte exploitatieresultaat 2019 op 80.000 positief geprognoseerd (132.000 begroot).

Vergelijking met vorig jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en passiva en van baten en lasten.

schattingen hebben betrekking op:

- de waardering van materiële vaste activa, waaronder de gehanteerde afschrijvingstermijnen;
- de verwachte onderhoudsuitgaven bij bepaling van de voorziening onderhoud;
- de bepaling van personele voorzieningen.

De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van de instelling en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingprijs onder aftrek van eventuele investeringssubsidies, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Er wordt een activeringsgrens gehanteerd van € 500, investeringen onder de € 500 worden rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht.

Schoolgebouwen

Het economisch eigendom van de gebouwen is in handen van de gemeente en het juridisch eigendom berust bij het bevoegd gezag. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Voor kosten van periodiek groot onderhoud wordt een voorziening gevormd. Deze voorziening is opgenomen onder de overige voorzieningen aan de passiefzijde van de balans.

Inventaris en duurzame leer- en hulpmiddelen

Als ondergrens voor het activeren van duurzame middelen wordt een bedrag van € 500 aangehouden. Deze ondergrens geldt per artikel of voor een groep van samenhangende artikelen.

De gehanteerde categorieën materiële vaste activa en de bijbehorende afschrijvingspercentages zijn:

Gebouwen en verbouwingen	3,33%	10,00%
Meubilair		10,00%
Inventaris en apparatuur	10,00%	20,00%
ICT		33,00%
Leermiddelen		20,00%
Overige materiële vaste activa		10,00%

De afschrijving kan nooit over een langere periode plaatsvinden dan de technische levensduur.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Door de instelling wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn.

Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld.

Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzondere-waardeverminderingsverlies wordt direct als een last verwerkt in de staat van baten en lasten.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waar (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien de instrumenten bij de vervolgwaardering niet worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeverminderingen in de staat van baten en lasten, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Handels- en overige vorderingen

Handels- en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rekenmethode.

Afgeleide financiële instrumenten

De Stichting Vrije Scholen Rijnstreek maakt geen gebruik van financiële derivaten en beperkt de risico's (renterisico, kasstroomrisico en kredietrisico) door gebruik te maken van de rekening-courant en spaarrekeningen, rekening houdend met de voorwaarden uit de Regeling belenentot 1 juli 2016 en regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016 na 1 juli 2016.

Vlottende activa

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder het onderdeel "financiële instrumenten".

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld in de toelichting op de balans, ter vrije beschikking van het bevoegd gezag en worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Liquide middelen die niet ter directe beschikking staan worden verwerkt onder de vorderingen. Liquide middelen die gedurende langer dan 12 maanden niet ter directe beschikking staan van het bevoegd gezag worden verwerkt onder de financiële vaste activa.

Eigen Vermogen

Algemene reserve

De algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van het bevoegd gezag en wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten die ontstaan uit het verschil tussen de baten en lasten. Deze reserve dient ter dekking van eventuele toekomstige exploitatietekorten.

Reserves worden geacht uit publieke middelen te zijn opgebouwd tenzij expliciet anders is vermeld in de toelichting op de balans.

Bestemmingsreserves worden gevormd met als doel deze in de toekomst aan te wenden voor een specifiek doel. Bestemmingsreserves zijn gevormd op basis van een besluit van het bevoegd gezag. Aan de bestemmingsreserves ligt een plan ten grondslag waarin is opgenomen welke uitgaven ten laste van de reserve komen.

Resultaatbestemming

De bestemming van het resultaat aan de algemene reserve dan wel de bestemmingsreserve vindt plaats op basis van een besluit van het bevoegd gezag. Het resultaat wordt in principe toegevoegd of onttrokken aan de publieke reserve tenzij aan de middelen een private herkomst ten grondslag ligt.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Onderhoudsvoorziening

De onderhoudsvoorziening is gevormd ter egalisatie van de kosten die verbonden zijn aan het meerjarig planmatig onderhoud en de exploitatievoorzieningen van de gebouwen van het bevoegd gezag. De dotatie aan de voorziening is gebaseerd op de verwachte kosten en de periodiciteit waarmee onderhoudswerken naar verwachting worden uitgevoerd op basis van een opgesteld onderhoudsplan dat door het bevoegd gezag is goedgekeurd. Het uitgevoerde groot onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

De grondslag voor de bepaling van de dotatie aan de voorziening onderhoud is ongewijzigd. Het bevoegd gezag maakt voor de bepaling van de dotatie aan de voorziening onderhoud gebruik van de tijdelijke regeling 2018 en 2019 zoals vastgelegd in de regeling van 21 maart 2019 met nr. FEZ (EDOC-1440924).

Pensioenvoorziening

Het bevoegd gezag heeft voor haar werknemers een pensioenregeling getroffen die kwalificeert als een toegezegd-pensioenregeling, waarbij de toegezegde pensioenuitkeringen gebaseerd zijn op middelloon. Deze pensioenregeling is ondergebracht bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, en wordt - conform de in de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving aangereikte vereenvoudiging - in de jaarrekening verwerkt als toegezegde-bijdrageregeling. Dit betekent dat de over het boekjaar verschuldigde premies als kosten worden verantwoord.

Pensioenrechten

De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds (beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste 12 maandelijkse dekkingsgraden) dit toelaat. Naar de stand van januari 2019 is de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 103,37 %. Naar de stand van 31 december 2018 is de dekkingsgraad van het pensioenfonds 97,0 % (bron: website www.abp.nl).

De Stichting Vrije Scholen Rijnstreek heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. De Stichting Vrije Scholen Rijnstreek heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Personeelsvoorzieningen

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea is gevormd ter dekking van de kosten van jubileumgratificaties die op grond van de CAO dienen te worden betaald. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met werknemers die in de komende 10 jaar hun 25 of 40 jarig jubileum vieren conform de CAO. De blijfkans bij de berekening is 100%. De voorziening is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

De grondslagen voor de waardering van schulden zijn beschreven onder het onderdeel "financiële instrumenten".

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Baten

Rijksbijdragen

De ontvangen (normatieve) rijksbijdrage en de niet-geoormerkte OCW-subsidies (vrij besteedbare doelsubsidies zonder verrekeningsclausule) waar geen bestedingsplan aan ten grondslag ligt worden in het jaar waarop de toekenningen betrekking hebben volledig verwerkt als bate in de staat van baten en lasten. Niet-geoormerkte subsidies waaraan een specifiek bestedingsdoel is gekoppeld, worden op basis van een bestedingsplan toegerekend aan de periode waar ze betrekking op hebben.

Geoormerkte OCW-subsidies met een vrij besteedbaar overschot (doelsubsidies waarbij het overschot geen verrekeningsclausule heeft) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord naar rato van de voortgang van de gesubsidieerde activiteiten. Het deel van de subsidies waar nog geen activiteiten voor zijn verricht per balansdatum worden verantwoord onder de overlopende passiva.

Geoormerkte OCW-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn nog niet is verlopen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden zodra de bestedingstermijn is verlopen op balansdatum.

Overige overheidsbijdragen

Dit betreft subsidies van Gemeenten en andere overheidsinstanties m.u.v. het Ministerie van OCW voor zover de bijdragen niet als doelsubsidies in het kader van de huisvestingsverordening in mindering zijn gebracht op de lasten.

Overige baten

Alle overige baten die kunnen worden toegerekend aan de exploitatie van het bevoegd gezag.

Lasten

Personeelslasten

Onder de personele lasten zijn opgenomen de lonen en salarissen van het personeel in dienst van het bevoegd gezag verminderd met ontvangen uitkeringen van Vervangingsfonds en uitkeringsinstanties. Tevens zijn onder deze noemer opgenomen de overige personele lasten.

Afschrijvingen

De afschrijvingslasten worden berekend over de aanschaffingsprijs op basis van de onder materiële vaste activa vastgelegde criteria rekening houdend met de economische levensduur.

Huisvestingslasten

Onder de huisvestingslasten worden de kosten van huisvesting opgenomen. De lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Overige lasten

De overige lasten, die voortvloeien uit aangegane afspraken dan wel noodzakelijk zijn voor het geven van onderwijs, worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Rentebaten en rentelasten

De rentebaten en -lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende rente opbrengsten en -kosten en kosten van ontvangen leningen

Resultaat

Onder resultaat wordt verstaan het resultaat van het bevoegd gezag inclusief de financiële baten en lasten. Het resultaat is in de balans verwerkt conform de in de jaarrekening opgenomen resultaatbestemming.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen en vlottende effecten. Effecten worden als liquide gezien indien deze als vlottend actief worden verantwoord.

Ontvangen interest wordt opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Betaalde interest wordt opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

De verkrijgingsprijs van de verworven materiële activa en financiële activa is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden.

Toelichting op de balans na resultaatbestemming per 31 december 2018

1

Activa**Vaste activa**

Materiele vaste activa		Verkrijgings	Cum.afschr.	Boek	Investe-	Desinveste	Afschrij-	Boek
		prijs t/m	t/m	waarde	ringen	ringen	vingen	waarde
		2017	2017	31-dec-17	2018	2018	2018	31-dec-18
1.1.2.1	Gebouwen en verbouwingen	231.954	-151.209	80.745	0	0	-7.689	73.056
1.1.2.3.0	Meubilair	133.214	-62.779	70.435	33.739	0	-12.487	91.687
1.1.2.3.1	Inventaris en apparatuur	51.611	-31.601	20.010	10.901	0	-6.284	24.627
1.1.2.3.2	ICT	58.214	-30.426	27.788	11.082	0	-12.083	26.787
1.1.2.4.0	Duurzame leermiddelen	35.519	-22.009	13.510	7.938	0	-6.664	14.784
1.1.2.4.1	Overige materiële vaste activa	3.403	0	3.403	44.731	0	-3.160	44.974
		513.915	-298.024	215.891	108.391	0	-48.367	275.915

Samenvatting materiele vaste activa en afschrijvingspercentages		Verkrijgings	Cum.afschr.	Boek	Afschrijvingspercentages	
		prijs t/m	t/m	waarde		
		2018	2018	31-dec-18	%	%
1.1.2.1	Gebouwen en verbouwingen	231.954	-158.898	73.056	3,33%	10,00%
1.1.2.3.0	Meubilair	166.953	-75.266	91.687	10,00%	
1.1.2.3.1	Inventaris en apparatuur	62.512	-37.885	24.627	10,00%	20,00%
1.1.2.3.2	ICT	69.296	-42.509	26.787	33,00%	
1.1.2.4.0	Duurzame leermiddelen	43.457	-28.673	14.784	20,00%	
1.1.2.4.1	Overige materiële vaste activa	48.134	-3.160	44.974	10,00%	
		622.306	-346.391	275.915		

		31-dec-18	31-dec-17
1.3 Financiële vaste activa		in €	in €
1.1.3.7	Effecten	660	660
		660	660

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium

 onderwijsaccountants b.v.

		31-dec-18	31-dec-17
		in €	in €
1.2.2	Vorderingen		
1.2.2.2	Ministerie van OCW	173.574	155.270
1.2.2.3	Gemeenten	7.627	4.384
1.2.2.10	Overige vorderingen	2.421	6.474
1.2.2.15	Overlopende activa	19.060	10.832
		<u>202.682</u>	<u>176.960</u>

		Saldo	Ontvangen	Besteed	Boeken tlv	Overige	Saldo
		31-dec-17	2018	2018	2018	2018	31-dec-18
	Verloopstaat gemeenten						
1.2.2.3.10	Gemeente subsidie huisvesting	4.384	4.384	0	0	0	0
1.2.2.3.12	Gemeente subsidie nieuw-/verbouw	0	0	7.627	0	0	7.627
		<u>4.384</u>	<u>4.384</u>	<u>7.627</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>7.627</u>

		31-dec-18	31-dec-17
		in €	in €
1.2.2.10	Overige vorderingen (specificatie)		
1.2.2.10.1	Vervangingsfonds	2.421	6.474
		<u>2.421</u>	<u>6.474</u>

		31-dec-18	31-dec-17
		in €	in €
1.2.2.15	Overlopende activa (specificatie)		
1.2.2.12	Vooruitbetaalde en/of vooruitgefactureerde posten	5.859	8.826
1.2.2.15	Overige overlopende activa	13.201	2.006
		<u>19.060</u>	<u>10.832</u>

		31-dec-18	31-dec-17
		in €	in €
1.2.4	Liquide middelen		
1.2.4.2	Banken	65.928	49.449
1.2.4.2.1	Spaarrekeningen	5.000	280.000
		<u>70.928</u>	<u>329.449</u>

In 2019 gaat gebruik gemaakt worden van schatkistbankieren waardoor de stichting de mogelijkheid heeft om bij de bank € 250.000 rood te staan (kredietfaciliteit).

2 Passiva

		31-dec-18	31-dec-17
		in €	in €
2.1	Eigen vermogen		
2.1.1.1	Algemene reserve	-5.575	229.188
		<u>-5.575</u>	<u>229.188</u>

		Saldo 31-dec-17	Bestemming resultaat	Overige mutaties	Saldo 31-dec-18
2.1	Eigen vermogen (specificatie en resultaatverwerking)				
2.1.1.1	Algemene reserve				
2.1.1.1.2	Algemene reserve	229.188	-234.763	0	-5.575
		<u>229.188</u>	<u>-234.763</u>	<u>0</u>	<u>-5.575</u>

Er zijn maatregelen genomen om de financiële positie te verbeteren. Deze maatregelen zijn beschreven in de grondslagen.

		31-dec-18	31-dec-17
		in €	in €
2.2	Voorzieningen		
2.2.1	Personeelsvoorzieningen	19.099	19.138
2.2.3	Voorziening groot onderhoud	196.583	178.572
		<u>215.682</u>	<u>197.710</u>

		Saldo 31-dec-17	Dotatie 2018	Onttrekking 2018	Vrijval 2018	Saldo 31-dec-18
	Specificatie voorzieningen dotaties / onttrekkingen					
2.2.1.4	Voorziening jubilea personeel	19.138	0	0	-39	19.099
2.2.3.0	Voorziening onderhoud gebouwen	178.572	64.500	-46.489	0	196.583
		<u>197.710</u>	<u>64.500</u>	<u>-46.489</u>	<u>-39</u>	<u>215.682</u>

		Kortlopend deel < 1 jr	Kortlopend deel 1-5 jr	Langlopend deel > 5 jr	Saldo 31-dec-18
	Specificatie naar looptijd voorzieningen				
2.2.1.4	Voorziening jubilea personeel	8.609	4.092	6.398	19.099
2.2.3.0	Voorziening onderhoud gebouwen	54.200	134.756	7.627	196.583
		<u>62.809</u>	<u>138.848</u>	<u>14.025</u>	<u>215.682</u>

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

		31-dec-18	31-dec-17
		in €	in €
2.4	Kortlopende schulden		
2.4.6	Gemeenten	0	417
2.4.8	Crediteuren	46.204	25.179
2.4.9.1	Loonheffing	100.726	101.401
2.4.10	Pensioenpremies	30.310	30.271
2.4.12	Overige kortlopende schulden	21.720	14.464
2.4.19	Overlopende passiva	141.118	124.330
		<u>340.078</u>	<u>296.062</u>

	Saldo	Ontvangen	Besteed	Boeken tgv	Overige	Saldo
	31-dec-17	2018	2018	2018	2018	31-dec-18
2.4.6	Verloopstaat gemeenten					
2.4.6.2	Gemeente subsidie projecten onderwijs	417	583	1.000	0	0
		<u>417</u>	<u>583</u>	<u>1.000</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

		31-dec-18	31-dec-17
		in €	in €
2.4.12	Overige kortlopende schulden (specificatie)		
2.4.12.1	Schulden aan personeel	5.332	1.110
2.4.12.2	Diverse te betalen premies	16.388	13.354
		<u>21.720</u>	<u>14.464</u>

De diverse te betalen premies betreffen de nog te betalen premies vervangingsfonds en participatiepatiefonds over de maand december.

		31-dec-18	31-dec-17
		in €	in €
2.4.19	Overlopende passiva (specificatie)		
2.4.16.0	Vooruitontvangen en/of vooruitgefactureerde posten	47.350	21.874
2.4.17	Rechten vakantiegeld	85.771	83.896
2.4.19.0	Overige overlopende passiva	7.997	18.560
		<u>141.118</u>	<u>124.330</u>

Overzicht geormerkte doelsubsidies OCW

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	De prestatie is ultimo verslagjaar cf beschikking	
	Kenmerk	Datum	€	€	gereed	niet gereed
Totaal			0	0		

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule

G2-A Aflopend per ultimo boekjaar

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Totale Totale kosten	Te verrekenen ultimo verslagjaar
	Kenmerk	Datum	€	€	€	€
Totaal			0	0	0	0

G2-B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van toewijzing	Saldo per 01-01-2018	Ontvangen in verslagjaar	Lasten in verslagjaar	Totaal kosten per 31-12-2018	Saldo nog te verrekenen ultimo verslagjaar
	Kenmerk	Datum	€	€	€	€	€	€
Totaal			0	0	0	0	0	0

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Huurverplichtingen

Bij Stichting Vrije Scholen Rijnstreek lopen de volgende huurverplichtingen.

Stichting Vrije Scholen Rijnstreek heeft huurovereenkomsten met Rex International BV voor de huur van kopieerapparatuur voor de locaties in Alphen aan de Rijn en Zoetermeer. De huurprijs is in totaal € 840 per jaar exclusief btw. Jaarlijks worden de contracten stilzwijgend verlengd met 12 maanden.

Voor locatie Mareland heeft de Stichting voor kopieerapparatuur een huurovereenkomst met Ricoh. De overeenkomst is ingegaan op 1 maart 2017 voor de duur van 72 maanden en de huurprijs is € 255 per maand exclusief btw. De huurovereenkomst is is voor bepaalde tijd ingegaan en kan niet worden opgezegd.

Langlopende contracten

Bij Stichting Vrije Scholen Rijnstreek lopen de volgende meerjarige contracten:

De Vrije Energie Producent; leveringsovereenkomst energie, periode januari 2015 t/m, december 2020, huidige termijnbedrag € 2.619 inclusief btw per kwartaal

Eneco; leveringsovereenkomst aardgas, periode januari 2015 t/m, december 2020, huidige termijnbedrag € 3.095 inclusief btw per maand.

Kredietfaciliteit

In 2019 gaat gebruik gemaakt worden van schatkistbankieren. Hierdoor heeft de stichting de mogelijkheid om bij de bank € 250.000 negatief te staan.

Duurzame inzetbaarheid personeel

In de cao PO is in artikel 8A.1 in het kader van de duurzame inzetbaarheid de mogelijkheid opgenomen om met ingang van 1 oktober 2014 uren op te sparen. Voor de gespaarde uren dient, indien deze in uren of in geld opgenomen zullen worden, een voorziening gevormd te worden. Hiertoe dienen tussen werknemer en werkgever individuele afspraken gemaakt te worden. Omdat werknemers geen aanspraak hebben gemaakt om uren te sparen is er geen voorziening gevormd.

Juridische kosten

In het najaar van 2017 is een conflict ontstaan tussen een aantal bezorgde ouders van Vrije School Ridderspoor en het algemeen bestuur. In 2018 is er een mediation-traject geweest en is vervolgens een interim bestuurslid ingeschakeld om de communicatie(lijnen) te herstellen. Dat heeft deels geholpen. Een drietal ouders echter heeft in december 2018 alle bestuursleden en het stichtingsbestuur als geheel gedagvaard met een eis tot rectificatie. Dit juridisch traject heeft zich in het eerste halfjaar 2019 voorgezet en is onder de rechter. Het is nog niet bekend wat de financiële consequenties zullen zijn. Tot en met mei 2019 zijn er € 10.000 aan juridische kosten gemaakt, waarbij 50% vergoed is door de verzekering.

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

Toelichting op de staat van baten en lasten 2018

	Realisatie 2018 In €	Begroting 2018 In €	Realisatie 2017 In €
Baten			
Rijksbijdragen OCW			
3.1.1.1.0 OCW lumpsum	2.175.557	1.974.265	1.994.431
3.1.1.1.3 OCW personeels en arbeidsmarktbeleid	394.448	331.843	313.636
3.1.1.1.4 OCW lgf en impulsgebieden	0	768	1.083
3.1.1.1.5 OCW prestatiebox	103.614	97.231	80.109
3.1.1.1.7 OCW materiële instandhouding	454.144	449.671	431.868
3.1.3.1 OCW bijdragen via samenwerkingsverbanden	113.253	90.900	93.505
	3.241.016	2.944.678	2.914.632
Overige overheidsbijdragen en subsidies			
3.2.2.2.1 Gemeente bijdragen huisvesting en materieel	14.774	9.000	13.741
3.2.2.2.2 Gemeente overige bijdragen	2.000	0	0
	16.774	9.000	13.741
Overige baten			
3.5.5 Ouderbijdragen	186.508	175.000	189.291
3.5.1 Verhuur	44.541	35.900	42.463
3.5.2 Detachering personeel	23.296	14.187	13.623
3.5.10 Baten van derden	6.300	0	15.266
3.5.10.1 Vervangingsfonds bijdragen en subsidies	0	0	794
3.5.10.2 Overige baten	11.593	20.000	13.495
	272.238	245.087	274.932
Totaal baten	3.530.028	3.198.765	3.203.305

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium

 onderwijsaccountants b.v.

	Realisatie 2018 In €	Begroting 2018 In €	Realisatie 2017 In €
Lasten			
<i>Loonkosten personeel</i>			
4.1.1.1 Loonkosten bestuur, directie en toezicht	277.870	276.873	237.824
4.1.1.2 Loonkosten onderwijzend personeel	2.169.688	2.017.746	1.908.080
4.1.1.3 Loonkosten onderwijsondersteunend personeel	293.862	255.424	244.133
4.1.1.4 Loonkosten vervangingen	170.030	50.311	117.242
	2.911.450	2.600.354	2.507.279
<i>Overige personele kosten</i>			
4.1.2.2.0 Inhuur personeel niet in loondienst	217.603	41.500	74.212
4.1.2.3.0 Scholing en opleiding personeel	60.668	41.000	78.035
4.1.2.3.1 Personeelsbijeenkomsten, overleg, beleid en zorg	22.068	7.500	9.524
4.1.2.3.2 Werving en selectie	12.936	0	0
4.1.2.3.3 Representatie, bijeenkomsten en consumpties	1.289	0	1.545
4.1.2.3.9 Overige personele kosten	42.236	2.000	3.293
4.1.2.1.11 Dotatie/vrijval personele voorzieningen	-39	0	-824
	356.761	92.000	165.785
<i>Uitkeringen personeel en vervangers</i>			
4.1.3.2 Ontvangen vergoedingen Vervangingsfonds	-135.908	0	-105.317
4.1.3.3 Uitkeringen (-/-)	-24.933	0	-17.735
	-160.841	0	-123.052
Personele lasten	3.107.370	2.692.354	2.550.012
<i>Specificatie personele lasten naar samenstelling</i>			
4.1.1.1 Brutolonen en salarissen	2.116.563	1.880.354	1.842.514
4.1.1.2 Sociale lasten	324.930	300.000	281.102
4.1.1.3 Premies Vf/Pf en Risicofonds	195.336	160.000	143.162
4.1.1.5 Pensioenlasten	274.621	260.000	240.501
Totaal lonen en salarissen	2.911.450	2.600.354	2.507.279

In de pensioenlasten 2018 en 2017 zijn uitsluitend de werkgeverslasten opgenomen.

Bij de stichting waren in 2018 gemiddeld 43,44 FTE's werkzaam (2017: 39,65 FTE's).

Onderverdeeld naar:

	2018	2017
Directie	2,55	2,33
Onderwijzend personeel	34,88	32,07
Onderwijs ondersteunend personeel	6,01	5,25
	43,44	39,65

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

	Realisatie 2018 In €	Begroting 2018 In €	Realisatie 2017 In €
Investeringskosten			
4.2.0.3 Investeringskosten in meubilair	33.739	36.000	36.203
4.2.0.4 Investeringskosten in leermiddelen	7.938	20.000	2.460
4.2.0.5 Investeringskosten in inventaris en apparatuur	10.901	2.500	13.714
4.2.0.6 Investeringskosten in ICT	11.082	22.000	29.860
4.2.0.7 Investeringskosten in overige mva	44.731	55.000	3.403
4.2.0.10 Overboekingsrekening mva naar balans	-108.391	-135.500	-85.640
	0	0	0
Afschrijvingskosten			
4.2.2.0 Afschrijvingskosten gebouwen en verbouwingen	7.689	7.689	7.689
4.2.2.1 Afschrijvingskosten meubilair	12.487	10.572	8.981
4.2.2.2 Afschrijvingskosten inventaris en apparatuur	6.284	4.975	4.773
4.2.2.3 Afschrijvingskosten ICT	12.083	10.008	5.067
4.2.2.4 Afschrijvingskosten leermiddelen	6.664	9.022	6.606
4.2.2.5 Afschrijvingskosten overige mva	3.160	3.789	0
	48.367	46.055	33.116
Huisvestingslasten			
4.3.3.0 Klein onderhoud gebouwen en terreinen	53.165	33.200	46.091
4.3.4.0 Energie en water	54.873	56.500	57.628
4.3.5.0 Schoonmaakkosten	79.221	65.000	70.454
4.3.6.0 Heffingen en vuilafvoer	4.912	3.500	4.314
4.3.7.0 Groot onderhoud	46.489	51.700	57.544
4.3.7.1 Onttrekking voorziening onderhoud	-46.489	-51.700	-57.544
4.3.7.2 Dotatie voorziening onderhoud	64.500	64.500	64.500
4.3.8.0 Overige huisvestingslasten	505	0	846
	257.176	222.700	243.833
Administratie, beheer en bestuur			
4.4.1.0 Administratie en advisering door derden	81.730	68.500	62.028
4.4.1.1 Accountantskosten	9.987	7.510	7.915
4.4.1.2 Contributie besturenorganisaties	17.683	4.450	13.908
4.4.1.3 Verzekeringen	1.328	1.500	1.127
4.4.1.4 Medezeggenschap	1.737	1.500	374
4.4.1.5 Telefonie / Dataverbindingen	5.119	5.250	6.394
4.4.1.6 Schooladministratie	3.659	6.500	6.596
4.4.1.7 Contributies scholenorganisaties	0	7.860	370
4.4.1.8 Overige schoolgebonden kosten	23.786	14.000	23.863
4.4.1.9 Overige lasten beheer en administratie	15.607	1.001	2.643
	160.636	118.071	125.218
Uitsplitsing accountantskosten			
4.4.1.1 Honorarium onderzoek jaarrekening	9.987	7.510	7.915
	9.987	7.510	7.915

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

 astrium

 onderwijsaccountants b.v.

		Realisatie 2018 In €	Begroting 2018 In €	Realisatie 2017 In €
	<i>Inventaris, apparatuur en leermiddelen</i>			
4.4.3.0	Onderwijsleerpakket incl. ondw licenties	67.223	63.000	68.847
4.4.3.1	Reproductiekosten	14.968	10.500	13.036
4.4.2.0	Kosten en onderhoud meubilair en inventaris	2.553	3.800	2.745
4.4.2.1	Beheer en kosten ICT incl. adm. licenties	44.687	27.200	26.616
		129.431	104.500	111.244
	<i>Overige lasten</i>			
4.4.5.4	Activiteiten, werkweken en excursies	42.569	11.850	27.149
4.4.5.5	Kantinekosten	6.863	4.600	5.708
4.4.5.1	Overige schoolkosten	12.396	8.450	5.161
		61.828	24.900	38.018
4.4	Overige instellingslasten	351.895	247.471	274.480
	Totaal lasten	3.764.808	3.208.580	3.101.441
	Financiële baten en lasten			
	Financiële baten			
6.1.1	Rentebaten en dividenden	17	200	17
		17	200	17
	Resultaat	-234.763	-9.615	101.881

(Voorstel) bestemming van het resultaat

Het exploitatieresultaat over het jaar 2018 bedraagt € 234.763 negatief.

Het bestuur stelt voor om het exploitatieresultaat te bestemmen aan de onderstaande reserves.

Vooruitlopend op de vaststelling door het bestuur is dit voorstel reeds in de jaarrekening verwerkt.

	Stand 31-dec-17	Bestemming resultaat	Overige mutaties	Stand 31-dec-18
	€	€	€	€
Algemene reserve	229.188	-234.763	0	-5.575
	229.188	-234.763	0	-5.575

Gebeurtenissen na balansdatum

Na afloop van het boekjaar hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan die van belang zijn voor de beoordeling van de positie van de instelling.

Overzicht verbonden partijen

Overige verbonden partijen (minderheidsbelang en geen beslissende zeggenschap)

Per 31 december 2018 zijn er financiële of organisatorische banden met de volgende rechtspersonen:

Naam	Juridische vorm	code activiteiten
Stichting Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Rijnstreek	Stichting	4
Stichting Samenwerkingsverband Passend Primair Onderwijs regio Leiden 2801	Stichting	4
Stichting Samenwerkingsverband Passend Onderwijs PO Zoetermeer	Stichting	4
Stichting Sterrenspoor	Stichting	4

Stichting Sterrenspoor is per 31-12-2018 opgeheven.

WNT-verantwoording 2018

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen (WNT) ingegaan. Per 1 januari 2016 is de maximale beloning afhankelijk van het aantal complexiteitspunten van de organisatie.

Deze verantwoording is opgesteld op basis van de op Stichting Vrije Scholen Rijnstreek van toepassing zijnde regelgeving het WNT maximum voor het onderwijs.

Deze klasseindeling is gebaseerd op de uitkomsten van de complexiteitsvragen die als volgt zijn vastgesteld:

Gemiddelde totale baten	2
Gemiddeld aantal leerlingen	1
Gewogen aantal onderwijssoorten	1
Totaal aantal complexiteitspunten	4

Het bestuur heeft op 17 december 2018 de complexiteitspunten WNT voor het boekjaar 2018 vastgesteld.

Het bezoldigingsmaximum in het boekjaar 2018 is € 111.000 Aantal punten 4

Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum.

Voor elke hieronder vermelde onverschuldigde betaling is een vordering ingesteld die is inbegrepen in de post overige vorderingen.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking.

bedragen x € 1		Dhr W.M. Klapwijk		Dhr W.S. de Koning	
Functiegegevens		Bestuurder / directeur		Bestuurder / directeur	
Aanvang en einde functievervulling 2018		1-jan-18	31-dec-18	1-jan-18	4-jul-18
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		1,0		1,0	
Dienstbetrekking?		Ja		Ja	
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		78.042		41.796	
Beloning betaalbaar op termijn		12.309		6.330	
Subtotaal		90.351		48.126	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		111.000		56.260	
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag					
Totaal bezoldiging		90.351		48.126	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan		N.v.t		N.v.t	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		N.v.t		N.v.t	
Gegevens 2017					
bedragen x € 1		Dhr W.M. Klapwijk		Dhr W.S. de Koning	
Functiegegevens		Bestuurder / directeur		Bestuurder / directeur	
Aanvang en einde functievervulling 2017		1-jan-17	31-dec-17	1-jan-17	31-dec-17
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		1,0		1,0	
Dienstbetrekking?		Ja		ja	
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		75.452		77.303	
Beloning betaalbaar op termijn		11.621		11.867	
Subtotaal		87.073		89.170	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		107.000		107.000	
Totaal bezoldiging		87.073		89.170	

Behorende bij onze verkla

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode januari tot en met december

bedragen x € 1	P.R. Slier
Functiegegevens	
Kalenderjaar	2018
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang-einde)	02/04 - 08/07
Aantal maanden	3
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 182
Maxima op basis van normbedragen per maand	75.900
Individueel toepasselijk maximum gehele periode	75.900
Bezoldiging	
Werkelijk uurtarief lager dan maximum?	ja
Bezoldiging in periode	12.000
Totale bezoldiging hele periode	12.000
Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t
Totale bezoldiging, excl BTW	12.000
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t

1d. Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder

Naam	Functie
Dhr. F.L. Ebskamp	Voorzitter toezichhoudend deel bestuur
Dhr. W.J.M. van Leeuwen	Bestuurslid toezichhoudend deel bestuur
Dhr. A.W.M. de Koning	Bestuurslid toezichhoudend deel bestuur
Mw B. Crouwers	Bestuurslid toezichhoudend deel bestuur

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

bedragen x € 1	Dhr W.S. de Koning
Functiegegevens	
Functie(s) bij beëindiging dienstverband	Bestuurder / directeur
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	2018
Ontslaguitkering	
Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	33.956
Individueel toepasselijk maximum	75.000
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	33.956
waarvan betaald in 2018	33.956
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Niet van toepassing

Behorende bij onze verklaring d.d.

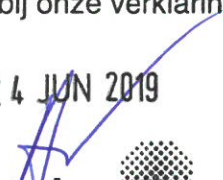
24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

Overige gegevens

Behorende bij onze verklaring d.d.

24 JUN 2019

astrium
onderwijsaccountants b.v.

Gegevens over de rechtspersoon

Algemene gegevens

Bestuursnummer	41359
Naam instelling	Stichting Vrije Scholen Rijnstreek
KvK-nummer	28095908
Adres	Maresingel 19, 2316 HA LEIDEN
Telefoon	071-5219015
E-mailadres	bestuur@vrijescholenrijnstreek.nl
Website	www.vrijescholenrijnstreek.nl

Contactpersoon

Naam	De heer J.G. de Leeuw
Adres	Rooseveltstraat 18, 2321 BM Leiden
Telefoon	071-5166600
E-mailadres	info@ohm.nl

BRIN-nummers

06MQ	Vrije School Vuurvogel
06UT	Vrije School Mareland
08SE	Vrije School Ridderspoor
41359	Bovenschools

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het intern toezichthoudend orgaan van Stichting Vrije Scholen Rijnstreek

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting Vrije Scholen Rijnstreek te Leiden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Vrije Scholen Rijnstreek op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1. Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

- (1) de balans per 31 december 2018;
- (2) de staat van baten en lasten over 2018; en
- (3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Vrije Scholen Rijnstreek, zoals vereist in de Verordening inzake de Onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van onzekerheid omtrent de continuïteit

Wij vestigen de aandacht op de paragraaf 'continuïteit maatregelen en onzekerheid' in de waarderingsgrondslagen van de jaarrekening met betrekking tot de negatieve algemene reserve per 31 december 2018 en het negatieve werkkapitaal van de stichting. De condities zoals beschreven in de paragraaf 'continuïteit maatregelen en onzekerheid' in de waarderingsgrondslagen duiden op het bestaan van een onzekerheid van materieel belang op grond waarvan gereede twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteitsveronderstelling van de stichting. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5 lid 1(j) Uitvoeringsregeling WNT

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij geen controlewerkzaamheden verricht op gegevens in de WNT-verantwoording, of het ontbreken daarvan, op grond van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 onderdeel j Uitvoeringsregeling WNT. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT plichtige instellingen alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag informatie, die bestaat uit:

- bestuursverslag;
- overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf '2.2.2. Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf '2.2.2. Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en het intern toezichthoudend orgaan voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

Het intern toezichthoudend orgaan is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de
bijlage bij onze controleverklaring.

Zoetermeer, 24 juni 2019

Astrium Onderwijsaccountants B.V.

Was getekend,

A. van der Have MSc RA

Bijlage bij de controleverklaring

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn
 het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de entiteit en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het intern toezichthoudend orgaan onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.